Ἀριθ. 5 – Λεπτὰ δέκα.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πρῶτος | Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6. | 1 Φεβρουαρ. 1876

ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

Ἐρανισθεῖσα ὑπὸ Α. Σ. Βυζαντίου.

Συνέχεια· ἴδε σελ. 49.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἡ Ἐργασία.

Ἐρ.-Τί εἶναι ἐργασία;

Ἀπ.-Ἐργασία εἶναι συνέχεια προσπαθειῶν, ἢ πράξεων, δι' ὧν ἐπιζητεῖται ἡ δημιουργία, ἡ ἐξαγωγή, ἡ μεταποίησις, ἡ μεταβίβασις, ἢ ἡ διατήρησις προϊόντος τινός.

Ἐρ.-Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα εἴδη τῆς ἐργασίας;

Ἀπ.-Ἡ διανοητικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἐργασία, ἡ γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἐργασία, καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἐρ.-Τί ἀποκαλεῖς διανοητικὴν ἐργασίαν;

Ἀπ.-Ἡ διανοητικὴ ἐργασία, ἀσκουμένη ὑπὸ τῶν λογίων, τῶν φιλοσόφων, τῶν ἐφευρετῶν, τῶν καθηγητῶν, τῶν δημοσιογράφων κτλ., ἔχει ὡς σκοπὸν τὸ πολλαπλασιάζειν, διαδίδειν καὶ καθιστᾷν προσιτὰς εἰς πάντας τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις, ὅπως αὐξάνῃ ἀπαύστως ἡ εὐημερία τῆς κοινωνίας καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου, τὸ εὐκολύνειν καὶ καθιστᾷν ὀλιγώτερον ἐπαχθεῖς τὰς ἄλλας ἐργασίας, τὸ τελειοποιεῖν τέλος τὸν πολιτισμόν.

Ἐρ.-Ἡ διανοητικὴ ἐργασία ἐπιδρᾷ ὠφελίμως εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ οἱ θιασῶται αὐτῆς εἶναι ἀληθεῖς ἐργάται;

Ἀπ.-Βεβαίως· διότι πᾶσαι αἱ ἀνακαλύψεις τῶν σοφῶν, αἱ διὰ τοσούτων μόχθων ἐπιτευχθεῖσαι, ἔδωκαν νέαν ζωὴν εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ ὡς ἐκ τούτου ηὔξησαν τὴν δύναμιν τοῦ παραγωγέως. Τὸ αὐτὸ δύναταί τις νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἐπιδρῶσι τὰ μέγιστα ἐπὶ τῆς καλαισθησίας καὶ τῆς ἠθικότητος τῶν συμπολιτῶν των καὶ ἀναπτύσσουσι τὴν φυσικὴν αὐτῶν δεξιότητα. Οἱ περὶ ταῦτα λοιπὸν ἐνδιατρίβοντες κάμνουσι χρησιμώτατον ἔργον καὶ εἶναι ἄξιοι νὰ ἀποκαλῶνται ἐργάται.

Ἐρ.-Τί ἀποκαλεῖς γεωργικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἐργασίαν;

Ἀπ.-Ἡ γεωργικὴ ἐργασία περιλαμβάνει πάσας τὰς πράξεις, δι' ὧν παράγονται τὰ προϊόντα τῆς γῆς· οἷα, ἡ ὄργωσις, ἡ σπορά, ὁ θερισμός, ἡ ἀνατροφὴ τῶν κτηνῶν κτλ.

Ἡ βιομηχανικὴ ἐργασία περιλαμβάνει πάντα τὰ ἐπαγγέλματα, δι' ὧν κατασκευάζονται τὰ ἄλλα εἴδη, τὰ χρήσιμα εἰς κατανάλωσιν, ἐκτὸς τῆς τροφῆς, οἷον ὑποδήματα, ἐνδύματα, ἔπιπλα κτλ.

Ἐρ.-Τί εἶναι ἐμπόριον;

Ἀπ.-Τὸ ἐμπόριον εἶναι ἐργασία ἔχουσα ὡς σκοπὸν τὴν συναγωγὴν καὶ ἔπειτα τὴν διανομὴν τῶν διαφόρων προϊόντων. Τὸ ἐμπόριον, ἐξ ἑνὸς μὲν λαμβάνει τὰ προϊόντα τῶν ἀγρῶν καὶ τὰ διανέμει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων, ἐξ ἄλλου δὲ μεταφέρει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ἀγρῶν τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα, τὰ παραγόμενα συνήθως εἰς τὰς πόλεις. Τὸ ἐμπόριον πρόσετι μᾶς προμηθεύει ἐπὶ τιμῇ σχετικῶς μετρίᾳ τοὺς καρποὺς τῶν μεμακρυσμένων τόπων.

Ἐρ.-Ποία εἶναι ἡ βάσις τοῦ ἐμπορίου;

Ἀπ.-Τὸ ἐμπόριον ἔχει ὡς βάσιν τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων. Λαμβάνει παρ' ἡμῶν τὰ προϊόντα, ὅσα δὲν δυνάμεθα νὰ καταναλώσωμεν, καὶ μᾶς φέρει ὡς ἀντάλλαγμα τὰ προϊόντα, ὧν στερούμεθα. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, δίδει ἀξίαν εἰς προϊόντα, ἅτινα θὰ ἦσαν ἄχρηστα, ἀναζωπυρεῖ τὴν ἐργασίαν, μεταδίδει τὸν πολιτισμόν, αὐξάνει τὴν εὐζωΐαν τοῦ λαοῦ. Τὸ ἐμπόριον δὲν δημιουργεῖ μὲν προϊόντα, ἀλλὰ παρέχει αὐτοῖς πραγματικὴν ἀξίαν, μεταβιβάζον αὐτὰ πρὸς τοὺς καταναλωτάς.

Ἐρ.-Ὁ ἔμπορος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐργάτης;

Ἀπ.-Ἀναμφιβόλως, καὶ μάλιστα ὡς χρησιμώτατος ἐργάτης. Εἶναι ὁ δεσμὸς ὁ συνέχων τοὺς παραγωγεῖς· Αὐτὸς κυρίως χρησιμοποιεῖ τὴν παραγωγὴν εὑρίσκων καταναλωτάς.

Ἐρ.-Δὲν ὑπάρχουσι καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες, καί τοι ἐργάζονται, δὲν ἀνήκουσιν εἰς οὐδεμίαν τῶν τάξεων τὰς ὁποίας ἀπηρίθμησας;

Ἀπ.-Οἱ κατατεταγμένοι εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Ἐρ.-Τί ὀνομάζεις δημοσίαν ὑπηρεσίαν;

Ἀπ.-Δημοσία ὑπηρεσία εἶναι οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς διοικήσεως, οἷον τὰ ὑπουργεῖα, αἱ νομαρχίαι, τὰ τελωνεῖα, τὰ ταχυδρομεῖα, οἱ τηλέγραφοι κτλ., ὁ στρατὸς καὶ τὸ ναυτικόν.

Ἐρ.-Οἱ ὑπάλληλοι πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐργάται;

Ἀπ.-Βεβαίως. Ἐὰν οὐδὲν παράγωσι, τὸ ἔρ-

γον αὐτῶν εἶναι χρησιμώτατον, διότι συντελοῦσιν εἰς τὴν δημόσιον ἀσφάλειαν, ἐπιτρέποντες εἰς τοὺς πολίτας νὰ ἐργάζωνται ἀφόβως καὶ ἀπερισπάστως εἰς τὴν παραγωγήν. Τὰ ταχυδρομεῖα μάλιστα καὶ οἱ τηλέγραφοι συντελοῦσιν ἀμέσως εἰς τὴν παραγωγήν.

Λοιπὸν καὶ οἱ ὑπάλληλοι εἶναι ἐργάται, ὡς καὶ οἱ βιομήχανοι, οἱ γεωργοί, οἱ ἔμποροι, οἱ καλλιτέχναι, οἱ σοφοί, καὶ τέλος πάντες ὅσοι χρησιμοποιοῦσι τὴν δεξιότητα αὐτῶν, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν περιουσίαν ἐπ' ἀγαθῷ τῶν κοινῶν.

Ἐρ.-Ποῖον εἶναι τὸ ἐπιφθονώτερον τῶν ἐπαγγελμάτων, ὅσα ἀπηρίθμησας;

Ἀπ.-Οὐδὲν ὑπερέχει τοῦ ἄλλου. Ὁ πολίτης πρέπει νὰ ἐκλέγῃ τὸ συμφωνότερον πρὸς τὴν κλίσιν, τὰ μέσα καὶ τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ. Μετερχόμενός τις καὶ τὸ ὑψηλότατον καὶ τὸ ταπεινότατον ἐπάγγελμα ἐν συνειδήσει, πρέπει νὰ νομίζῃ ἑαυτὸν ὁμοίως χρήσιμον εἰς τὴν Πατρίδα καὶ νὰ ὑπερηφανεύηται ὡς καὶ πᾶς ἄλλος πολίτης.

Ἐρ.-Τί φρονεῖς περὶ ἐκείνων, οἵτινες, ἀκμαίας ἔχοντες τὰς δυνάμεις, ἐγκαταλείπουσιν ἄλλα βιοποριστικὰ ἔργα, ἐπαιτοῦντες παρ' ἀξίαν εὐτελεῖς καὶ προσκαίρους δημοσίας θέσεις;

Ἀπ.-Ὅτι ἀδικοῦσι καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν Πολιτείαν. Ὅσον ἔντιμος καὶ ἂν ἦναι ἡ θέσις τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου, ἀποβάλλει τὴν ἀξίαν της, ὅταν δὲν δίδεται ὡς βραβεῖον ἱκανότητος καὶ νοημοσύνης, ἀλλ' εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες, καί τοι μὴ ἔχοντες τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ἐπιβάλλονται διὰ χαμερπῶν παρακλήσεων, ἢ ἀναξιοπρεπῶν ὑπηρεσιῶν. Οἱ τοιοῦτοι ὑπάλληλοι πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ὀκνηροὶ τρεφόμενοι ὑπὸ τοῦ κράτους, καὶ νὰ περιφρονῶνται ὡς καταστροφεῖς τῶν δημοσίων συμφερόντων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ γίνονται καὶ θύματα τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀβελτηρίας, διότι παραγκωνίζονται ὑπὸ ἄλλων ἐπιτηδειοτέρων καὶ ῥίπτονται πάμπτωχοι εἰς τοὺς δρόμους, ὅταν δὲν ἦναι πλέον καιρὸς νὰ πορισθῶσι δι' ἄλλου ἐντίμου ἐπαγγέλματος τὸν ἄρτον των.

Ἐρ.-Ποῖα αἰσθήματα πρέπει νὰ τρέφωσι πρὸς ἀλλήλας αἱ διάφοροι τάξεις τῶν ἐργατῶν;

Ἀπ.-Αἰσθήματα ὅλως ἀδελφικὰ καὶ εἰλικρινῆ. Ὅσους ἡ τύχη, ἡ περιουσία, ἢ ἡ ἱκανότης των ἀνεβίβασαν εἰς τὴν διεύθυνσιν, πρέπει νὰ θεωρῶσι τοὺς ὑποδεεστέρους των ὡς ἀδελφοὺς συνεργαζομένους μετ' αὐτῶν πρὸς ὄφελος τῆς Πατρίδος. Δὲν πρέπει νὰ καταχρῶνται τὴν ὑπεροχήν αὐτῶν, ἀμείβοντες ἀνεπαρκῶς τοὺς ὑφισταμένους, ἢ ἐπιβάλλοντες αὐτοῖς ὅρους ἐξευτελίζοντας τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ πολίτου. Ἀφ' ἑτέρου δὲ, οἱ ὑποδεέστεροι πρέπει νὰ ἔχωσι πρὸς τοὺς ἀνωτέρους των εἴδός τι σεβασμοῦ, ἀναλογιζόμενοι ὅτι τὰ πλεονεκτήματα τῶν προϊσταμένων των συνεπάγονται καὶ ἀνάλογον εὐθύνην. Πρέπει δὲ νὰ μὴν ἦναι ὑπερβολικοὶ εἰς τὰς περὶ μισθοῦ ἀξιώσεις των, διότι ὅταν ἡ δαπάνη τῆς παραγωγῆς ὑπερβῇ ὁριά τινα καὶ αὐξήσῃ ἡ τιμὴ τοῦ προϊόντος, ἐλαττοῦται ἡ κατανάλωσις καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ περισσεύοντες ἐργάται καταδικάζονται εἰς ἀργίαν.

Ἕπεται συνέχεια.

ΠΩΣ ΤΡΕΦΟΜΕΘΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕΜΠΤΗ

Οἱ ὀδόντες.

Συνέχεια· ἴδε σελ. 51.

Βλέπεις, ἐξ ὅσων σοῦ εἶπα εἰς τὴν τελευταίαν μου ἐπιστολὴν, ὅτι δὲν πρέπει, ὅταν τρώγωμεν, νὰ συλλογιζώμεθα μόνον γλυκύσματα, ἀλλὰ νὰ φροντίζωμεν ὀλίγον καὶ διὰ τὸ ταλαίπωρον αἷμα, τὸ ὁποῖον ἔχει τόσας πολλὰς ἐργασίας νὰ ἐκτελέσῃ, καὶ δὲν ἠμπορεῖ βεβαίως νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν πολυαρίθμων ἐργατῶν του, ἂν ἡμεῖς δὲν τοῦ χορηγοῦμεν ἄλλην προμήθειαν, παρὰ σακχαρωτὰ μόνον καὶ γλυκύσματα.

Διὰ τοῦτο δὲ, ὅταν κάθησαι εἰς τὴν τράπεζαν, μὴν ἀφίνῃς τὸ βραστόν σου καὶ τρέχῃς εἰς τὰ ὀπωρικὰ, διότι μὲ ὀπωρικὰ μόνον δὲν κατασκευάζεται οὔτε αἷμα οὔτε σῶμα, καθὼς ἐπίσης δὲν κατασκευάζεται οἰκία μὲ μικρὰ καλάμια καὶ μὲ τεμάχια χάρτου.

Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σοῦ παραγγέλλει ἡ μήτηρ σου νὰ τρώγῃς, περιέχουσιν ἀκριβῶς ὅ,τι ἀναγκαιοῖ εἰς τὸ αἷμά σου· αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα τὰ εἶχον μάθει ἐκ πείρας οἱ ἄνθρωποι πρὶν τὰ διδαχθῶσι. Σὺ τώρα τὰ ἔμαθες, καὶ δὲν πιστεύω πλέον ἄλλοτε νὰ φωνάζῃς εἰς τὸ τραπέζι καὶ νὰ ζητῇς γλυκύσματα, ὅταν ἡ μήτηρ σου σοῦ λέγῃ νὰ φάγῃς κρέας.

Βλέπεις, πόσον εὔμορφον πρᾶγμα εἶνε νὰ γνωρίζῃ τις τὸν ἑαυτόν του, καὶ νὰ μανθάνῃ τί γίνεται ἐντός του; Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὑπακούει μὲ πολὺ περισσοτέραν εὐκολίαν καὶ εὐχαρίστησιν, καὶ τὸ καθῆκον ἐπιβάλλεται οὕτως εἰπεῖν μόνον του.

Πρὸ δύο χιλιάδων τριακοσίων περίπου ἐτῶν εἷς τῶν μεγαλειτέρων ἀνθρώπων τοῦ κόσμου, ὁ Σωκράτης, εἶπε τὰς δύο αὐτὰς λέξεις: *Γνῶθι σαυτόν*, τουτέστι *μάθε τὸν ἑαυτόν σου*. Ἐννοεῖς δὲ πόσον εὐχάριστον εἶνε νὰ μανθάνῃ τις τὸν ἑαυτόν του, ἀφοῦ αἰσθάνεσαι ἤδη εὐχαρίστησιν,—εἶμαι βέβαιος,—ἀπὸ τὰ ὀλίγα πράγματα, ὅσα ἔμαθες μέχρι τοῦδε. Ἡ εὐχαρίστησις αὐτὴ μ' ἐνθαῤῥύνει νὰ προχωρήσω, καὶ νὰ σὲ διδάξω πολλὰ ἀκόμη ἄλλα πράγματα, πλέον περίεργα.

Ἂς ἐπανέλθωμεν τώρα εἰς τοὺς ὀδόντας, τοὺς ὁποίους ἀρκετὰ ἐλησμονήσαμεν.

Τὸ καθῆκόν των εἶνε, καθὼς σοῦ εἶπα, νὰ ἑτοιμάζουν, τουτέστι νὰ *συγυρίζουν*, καθὼς λέγομεν, τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὸ στόμα· τὸ συγύρισμα ὅμως αὐτὸ εἶνε πολὺ περίεργον, διότι δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο, παρὰ *κόψιμον* καὶ *διάστημα*. Διὰ νὰ κάμνουν δὲ καλλίτερα τὸ ἔργον των, οἱ ὀδόντες ἐμοίρασαν τὴν ἐργασίαν. Ἄλλοι κόπτουν, ἄλλοι σχίζουν καὶ ἄλλοι τρίβουν.

Οἱ πρῶτοι εἶνε οἱ ἴσοι ἐκεῖνοι καὶ ἐπίπεδοι ὀδόντες, τοὺς ὁποίους ἔχομεν ἐμπρὸς εἰς τὸ στόμα μας, ὑποκάτω τῆς ῥινός. Εἶνε κοπτεροὶ εἰς τὰ ἄκρα των ὡς μαχαίρια, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *τομεῖς*, δηλαδὴ κοπίδες, ἀπὸ τὸ ῥῆμα *τέμνω*, τὸ ὁποῖον θὰ εἰπῇ: κόπτω. Μ'αὐτοὺς δαγκάνομεν τὸν ἄρτον, τὰ μῆλα καὶ ἄλλα πράγματα, ὁσάκις πρόκειται νὰ κόψωμεν μόνον· μ' αὐτοὺς δὲ ἐπίσης πολλὰ ὀκνηρὰ κοράσια κόπτουν τὴν κλωστὴν, ὁσάκις βαρύνονται νὰ ζητήσουν τὸ ψαλίδιόν των· καὶ κάμνουν πολὺ κακὰ, διότι τοιουτοτρόπως οἱ ὀδόντες φθείρονται καὶ χαλοῦν, ἀφοῦ δὲ χαλάσουν, δὲν φυτρώνουν οὔτε αὐξάνουν πλέον, καθὼς θὰ ἰδῶμεν ἀργότερα.

Οἱ δεύτεροι εἶνε οἱ μικροὶ ἐκεῖνοι σουβλεροὶ ὀδόντες, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εὐθὺς μετὰ τοὺς τομεῖς εἰς τὴν ἐπάνω καὶ τὴν κάτω σιαγόνα, δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ. Βάλε τὸ δάκτυλόν σου, καὶ θὰ τοὺς ἐννοήσῃς εὐθὺς ἀπὸ τὴν μύτην των. Ἂν οἱ πρῶτοι ὀδόντες εἶνε τὰ μαχαίρια, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ στόματός μας, αὐτοὶ εἶνε τὰ περόνια· τρυποῦν δὲ ὅ,τι πρόκειται νὰ σχίσωμεν, καὶ ὀνομάζονται *κυνόδοντες*, ἢ καθὼς λέγει ὁ λαὸς *σκυλόδοντα*, διότι μὲ τοὺς ὀδόντας αὐτοὺς ὁ σκύλος σχίζει τὸ κρέας. Δὲν ἠξεύρω διατὶ ὠνομάσθησαν τοιουτοτρόπως, ἀφοῦ ὄχι μόνον ὁ σκύλος, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ζῶα ὅσα τρώγουν κρέας ἔχουν ὁμοίους, καὶ πολὺ μεγαλειτέρους μάλιστα· ἀλλ' ἀφοῦ ἡ ὀνομασία ὑπάρχει, δὲν ἠμποροῦμεν βέβαια ἡμεῖς νὰ τὴν ἀλλάξωμεν.

Οἱ τελευταῖοι ὀδόντες, οἵτινες εὑρίσκονται εἰς τὸ βάθος τοῦ στόματος, ὠνομάσθησαν *μυλῖται* ἢ *μυλόδοντες*, ἀπὸ τὴν λέξιν *μῦλος*· λέγονται δὲ κοινῶς τραπεζῖται, διότι ὁμοιάζουν πραγματικῶς μὲ τράπεζαν. Ἡ ὀνομασία ὅμως *μυλῖται* εἶνε ἐκφραστικωτέρα, καθότι ἀληθῶς οἱ ὀδόντες αὐτοὶ ἀλέθουν, ὅπως αἱ μυλόπετραι· ἡ ἐπιφάνειά των εἶνε ἐπίπεδος, τετράγωνος, μὲ μικράς τινας ἀνωμαλίας, τὰς ὁποίας δύνασαι νὰ αἰσθανθῇς, ἂν τοὺς ἐξετάσῃς μὲ τὸν δάκτυλόν σου. Εἶνε δὲ οἱ ὀδόντες αὐτοὶ οἱ μεγαλείτεροι καὶ δυνατότεροι τῶν ὀδόντων μας, καὶ μ' αὐτοὺς ἐπιχειροῦμεν πολλάκις νὰ σπάσωμεν τὰ καρύδια, ὁσάκις δὲν συλλογιζώμεθα ὅτι κινδυνεύομεν τοιουτοτρόπως νὰ σπάσωμεν τοὺς ὀδόντας μας.

Εἶμαι δὲ βέβαιος,—ἐπειδὴ ἦλθε λόγος,—ὅτι δὲν ἠξεύρεις, διατὶ θέτομεν πάντοτε μεταξὺ τῶν τραπεζιτῶν ὅσα σκληρὰ πράγματα θέλομεν νὰ θραύσωμεν, οὐδέποτε δὲ μεταξὺ τῶν τομέων ἢ ἐμπροσθινῶν ὀδόντων. Ὅλοι τὸ κάμνουν, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἀμφιβάλλω ὅμως, ἂν καὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀκόμη ἠξεύρουν πολλοὶ τὸν λόγον.

Ἐγὼ θὰ σοῦ εἴπω τὸ διατὶ, ἀφοῦ μοῦ εἴπῃς πρῶτον καὶ σὺ, διατὶ μίαν ἄκραν τῆς κλωστῆς σου τὴν κόπτεις μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ψαλιδίου σου, ἐνῷ τὰ χονδρὰ καὶ κάπως σκληρότερα πράγματα τὰ θέτεις εἰς τὸ βάθος, εἰς τὴν ῥίζαν αὐτὴν τοῦ ψαλιδίου.

Ἂν δὲν ἦσο μικρὰ κόρη, καὶ σοῦ παρέδιδα φυσικὴν, θὰ εἶχα λαμπρὰν ἀφορμὴν νὰ σοῦ ἐξηγήσω τὴν *θεωρίαν τοῦ μοχλοῦ*. Ἀλλ' εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ σὲ τρομάζουν. Θὰ προσπαθήσω λοιπὸν νὰ σοῦ ἐξηγήσω τὸ πρᾶγμα κάπως ἀλλέως.

Φαντάσου ἓν ἄλογον, τὸ ὁποῖον σύρει ἓν βαρὺ ἁμάξιον. Ἂν τοῦ εἰπῇς νὰ τρέξῃ γρηγορώτερα, θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ βεβαίως: «Μάλιστα, εὐχαρίστως, ἀλλὰ δός με ἅμαξαν ἐλαφροτέραν.»

Φαντάσου δὲ ἓν ἄλλο, τὸ ὁποῖον σύρει δρομαίως ἐλαφρὰν δίτροχον ἅμαξαν τοῦ περιπάτου· ἂν τοῦ εἰπῇς νὰ σύρῃ κανὲν βαρὺ φορτηγὸν ἁμάξιον, θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ ἀναμφιβόλως: «Μάλιστα, ἀλλὰ θὰ πηγαίνω σιγά.»

Καθὼς βλέπεις λοιπὸν, ὅταν ἔχῃ κανεὶς τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἔχει τὴν ἐκλογὴν, ἢ νὰ καταβάλῃ μεγαλειτέραν ἀντίστασιν καὶ νὰ πηγαίνῃ ἀργὰ, ἢ νὰ πηγαίνῃ ταχέως καὶ νὰ νικήσῃ ἀντίστασιν μικροτέραν.

Αὐτὸ εἶνε ἁπλούστατον, μοῦ φαίνεται, καὶ τὸ ἐννόησες κάλλιστα. Πάρε τώρα τὸ ψαλίδιόν σου εἰς τὴν ἀριστερὰν σου χεῖρα· σφίγξε καλὰ τὸν κάτω δακτύλιον, καὶ κράτει ἀκίνητον τὴν μίαν λεπίδα τοῦ ψαλιδίου· δοκίμασε δὲ νὰ ἀναβιβάσῃς καὶ καταβιβάσῃς τὴν κάτω λεπίδα, κινοῦσα διὰ τῆς δεξιᾶς σου χειρὸς τὸν ἐπάνω δακτύλιον, καὶ κύτταξε πῶς κινεῖται ἡ λεπίς. Ὅλα τῆς τὰ μέρη κινοῦνται συγχρόνως, καὶ ἡ δύναμις ἥτις τὰ κινεῖ εἶνε ἡ χείρ σου. Ἡ διαφορὰ ὅμως εἶνε, ὅτι τὸ ἄκρον τῆς λεπίδος κάμνει πολὺν δρόμον, ἐνῷ ἡ ῥίζα της κάμνει πολὺ μικρότερον καὶ σχεδὸν ἀπαρατήρητον. Τὸ ἄκρον εἶνε ὁ ἵππος τοῦ ἐλαφροῦ ἁμαξίου· τρέχει γρήγορα καὶ εἶνε διὰ τὰ μικρὰ βάρη· ἡ δὲ ῥίζα εἶνε ὁ ἵππος τοῦ φορτηγοῦ ἁμαξίου, καὶ πηγαίνει ἀργὰ, διότι ἔχει πολὺ μεγαλείτερα ἐμπόδια νὰ νικήσῃ. Δι' αὐτὸ τὰ ἐλαφρὰ καὶ λεπτὰ πράγματα τὰ κόπτεις μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ψαλιδίου σου, καὶ τὰ χονδρὰ καὶ δύσκολα τὰ θέτεις εἰς τὴν ῥίζαν καὶ ἀρχίζεις νὰ τὰ κόπτῃς ἀπὸ τὸ βάθος αὐτὸ τοῦ ψαλιδίου. Βάλε τώρα δύο ψαλίδια, κοντὰ τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο, καὶ ἔχεις ἐντελῆ τὴν εἰκόνα τῆς σιαγόνος σου. Τὸ ἓν εἶνε τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἄνω καὶ κάτω σιαγόνος, καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἀριστερόν· ἡ κάτω λεπίς, ἥτις κινεῖται, εἶνε ἡ κάτω σιαγών σου, ἡ δὲ ἐπάνω λεπίς, ἥτις μένει ἀκίνητος, εἶνε ἡ ἐπάνω σιαγών, ἥτις ἐπίσης δὲν κινεῖται διόλου. Διὰ νὰ πεισθῇς δὲ, ὅτι ἡ ἐπάνω σιαγών σου μένει ἐντελῶς ἀκίνητος, ἀρκεῖ νὰ θέσῃς τὸν δάκτυλόν σου

εἰς τὸ ἐπάνω σου χεῖλος, εἴτε ὅταν ὁμιλῇς, ἢ ὅταν τρώγῃς, καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε ὅπως σοῦ λέγω. Οἱ τομεῖς εὑρίσκονται εἰς τὸ ἄκρον· τρέχουν γρήγορα, καὶ εἶνε ἀκατάλληλοι διὰ σκληρὰ πράγματα. Οἱ δὲ τραπεζῖται εὑρίσκονται εἰς τὸ βάθος· περιπατοῦν σιγά, καὶ διὰ τοῦτο τὰ σκληρὰ πράγματα ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς ἀποκλειστικῶς, διὰ τοῦτο δι' αὐτῶν θραύομεν τὰ λεπτοκάρυα.

Ἀλλ' ἡ κάτω σιαγὼν δὲν κινεῖται μόνον ἐπάνω καὶ κάτω· κινεῖται ἐπίσης καὶ πρὸς τὰ πλάγια, μολονότι ἡ κίνησίς της αὕτη δὲν εἶνε ἐντελῶς καταφανής. Ὅταν δὲ τὰ κακὰ μικρὰ παιδία τρίζουν τοὺς ὀδόντας των, τὴν πλαγίαν αὐτὴν κίνησιν ἐκτελεῖ ἡ σιαγών των. Σημείωσαι ὅμως, ὅτι ἡ κίνησις αὕτη εἶνε πολὺ σπουδαία, καὶ χωρὶς αὐτὴν ἀδύνατον εἶνε νὰ μασσήσωμεν ἓν τεμάχιον ἄρτου. Δοκίμασε δέ, ἂν θέλῃς, νὰ μασσήσῃς ἀναβιβάζουσα μόνον καὶ καταβιβάζουσα τὴν κάτω σιαγόνα σου, καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι θὰ παραιτηθῇς ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν.

Ὀλίγας λέξεις ἀκόμη, διὰ νὰ τελειώσωμεν τὴν περιγραφὴν τῶν ὀδόντων.

Τὸ μέρος αὐτῶν, τὸ ὁποῖον βυθίζεται ἐντὸς τῆς σιαγόνος, ὀνομάζεται ῥίζα. Οἱ τομεῖς δέ, οἵτινες δὲν κοπιάζουσι πολὺ καὶ δὲν ἔχουσι νὰ κάμνωσι μεγάλα πράγματα, ἔχουσι ῥίζας στενὰς καὶ κοντάς· οἱ κυνόδοντες, οἵτινες προορισμὸν ἔχουν νὰ σχίζουν, καὶ νὰ τραβοῦν ἑπομένως ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, θὰ ἐκινδύνευον νὰ ἐκριζωθοῦν πολὺ εὔκολα καὶ νὰ μείνουν καμμίαν ἡμέραν κολλημένοι ἐπάνω εἰς τὸ κρέας τὸ ὁποῖον τρώγομεν, ἂν δὲν εἶχον δυνατὰς καὶ βαθείας ῥίζας. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ πονοῦν τόσον πολύ, ὅταν πρόκειται νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ ὁ ὀδοντοϊατρός. Οἱ ὀδόντες *τοῦ ματιοῦ*, καθὼς τοὺς ὀνομάζει κοινῶς ὁ λαός, καὶ οἱ ὁποῖοι τρομάζουν τόσον πολύ, ὅταν ἀναγκαζόμεθα νὰ τοὺς ἐκριζώσωμεν, εἶνε ἀκριβῶς οἱ κυνόδοντες τῆς ἄνω σιαγόνος, καὶ ὠνομάσθησαν τοιουτοτρόπως διότι εὑρίσκονται εὐθὺς κάτωθεν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Οἱ *μυλῖται* ἢ *τραπεζῖται*, οἵτινες καθῆκον ἔχουν νὰ τρίβουν καὶ νὰ ἀλέθουν, θὰ ἐκλονίζοντο κάθε στιγμὴν, ἂν δὲν ἔκαμνον ὅ,τι κάμνεις καὶ σύ, ὅταν κινδυνεύῃς νὰ κλονισθῇς καὶ νὰ πέσῃς· σὺ ἀνοίγεις τοὺς πόδας σου καὶ τοὺς στυλώνεις εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ σταθῇς ἀκλόνητος· ἐκεῖνοι δὲ, ἀντὶ μιᾶς ῥίζης, ἔχουν δύο, καὶ τρεῖς, καὶ τέσσαρας ἐνίοτε· καὶ δὲν εἶνε πολλαί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς ἐργασίας των.

Ὑπεράνω τῆς ῥίζης εἶνε τὸ μέρος τὸ ὀνομαζόμενον *στεφάνη*· εἶνε γυμνὸν, ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ αὐτὸ κυρίως ἐργάζεται. Ὅσον δὲ σκληρὸν καὶ ἂν ἦνε, θὰ ἐτρίβετο τέλος πάντων μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν, ἂν δὲν εἶχεν ὡς ἔνδυμά του μίαν ἄλλην οὐσίαν, πολὺ σκληροτέραν, ἥτις ὀνομάζεται *λευκὸν* τῶν ὀδόντων, ἢ κοινῶς καὶ βαρβαριστὶ *σμάλτον*. Τὸ λευκὸν αὐτὸ εἶνε σκληρότατον, ὁμοιάζει πολὺ τὴν μίλτον τῶν πινακίων τῆς τραπέζης, καὶ καθιστᾷ τοὺς ὀδόντας λευκοὺς, στιλπνοὺς καὶ τόσον ὡραίους. Πρέπει δὲ νὰ τὸ προφυλάττωμεν, ὄχι μόνον διὰ νὰ ἔχωμεν ὡραίους ὀδόντας, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι τὸ λευκὸν αὐτὸ εἶνε ὁ κάλλιστος καὶ ἰσχυρότατος φύλαξ καὶ προστάτης τῶν ὀδόντων, καὶ ἅμα ἅπαξ καταστραφῇ, καταστρέφεται εὐθὺς καὶ ὁ ὀδούς. Ὅλα τὰ ὀξεινὰ βλάπτουν τὸ λευκὸν τῶν ὀδόντων, καὶ ἂν ἔχῃς τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ δαγκάνῃς ἀώρους καρποὺς, ἐνθυμεῖσαι βεβαίως πῶς εὐθὺς αἱμωδιάζουν οἱ ὀδόντες· αὐτὸ εἶνε μικρά τις εἰδοποίησις, διὰ ν' ἀποφεύγῃς τὰ ἄσχημα ἐκεῖνα ὀπωρικά· ἂν δὲ δὲν ὑπακούσῃς, τὸ λευκὸν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταστρέφεται, καὶ οἱ ὀδόντες ἔπειτα φθείρονται καὶ σὲ ἀποχαιρετοῦν διὰ παντός.

Διὰ παντός! ἐννόησε τοῦτο καλά. Διότι οἱ ὀδόντες δὲν ὁμοιάζουν τὰς τρίχας καὶ τοὺς ὄνυχας, οἵτινες αὐξάνουν ὅταν τοὺς κόπτωμεν. Ἅμα φθαροῦν καὶ πέσουν, δὲν φυτρώνουν πλέον, καὶ τὸ στόμα μένει κενόν.

Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ὑπόκεινται εἰς τὸν φοβερὸν αὐτὸν κανόνα καὶ τὰ μικρὰ παιδία, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν ἀκόμη τὸ λογικόν των, καὶ δὲν εἶνε ἑπομένως εἰς κατάστασιν νὰ προφυλάττουν τοὺς ὀδόντας των. Δι' αὐτὸ πρὸς χάριν των γίνεται ἐξαίρεσις, καὶ ὅταν πίπτουν οἱ πρῶτοι ὀδόντες των, οἱ ὀνομαζόμενοι *ὀδόντες τοῦ γάλακτος*, φυτρώνουν ἄλλοι, σταθεροὶ πλέον, οἵτινες δὲν ἐπανέρχονται, ἂν καταστραφοῦν.

Πρόσεχε λοιπὸν καλῶς τοὺς ὁριστικούς σου ὀδόντας, οἵτινες ἀνεφάνησαν ἐμπιστευόμενοι εἰς τὴν φρόνησίν σου, καὶ ἦλθον μάλιστα περισσότεροι ἀφ' ὅσους εἶχες πρότερον. Οἱ πρῶτοί σου ὀδόντες ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες, καὶ τώρα θ' ἀποκτήσῃς εἰκοσιοκτώ· τί λέγω εἰκοσιοκτώ; τριάκοντα δύο· ἀλλ' οἱ τέσσαρες τελευταῖοι θὰ ἔλθουν πολὺ ἀργότερα. Εἶνε πολὺ δειλοὶ, βλέπεις, καὶ πολὺ δύσπιστοι, καὶ δὲν ἐμπιστεύονται εἰς τὴν φρόνησίν σου, πρὶν γείνῃς κυρία καὶ ὡριμάσῃ ὁ νοῦς σου. Δι' αὐτὸ δὲ τοὺς ὀνομάζουν καὶ *φρονιμίτας*, διότι δὲν φυτρώνουν πρὶν γείνῃ τις φρόνιμος.

Ἐννοεῖς, τώρα, μοῦ φαίνεται, πόσον σπουδαῖα ὄργανα εἶνε οἱ ὀδόντες σου, καὶ πόσον ἑπομένως σπουδαῖον πρᾶγμα εἶνε ἡ μάσσησις τῶν φαγητῶν. Ὅσοι δὲ καταπίνουν τὸ φαγητόν των ἀμάσσητον, κάμνουν πολὺ κακὰ νὰ μὴ συλλογίζωνται, ὅτι ἀναγκάζεται κατόπιν ὁ στόμαχός των νὰ κάμῃ τὴν ἐργασίαν τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ κάμωσιν οἱ ὀδόντες, καὶ ὅτι τοιουτοτρόπως καμμία οἰκονομία δὲν γίνεται· τοὐναντίον

μάλιστα· διότι ἀποδεδειγμένον εἶνε, ὅτι, ὅσον οἱ ὀδόντες εἶνε πλήρεις, καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἀρκετοὶ εἰς μάσσησιν τῶν φαγητῶν, τόσον ὀλιγώτερον δυνατὸς εἶνε ὁ στόμαχος. Μάθε δὲ τοῦτο, ὅτι οἱ ὀδόντες τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἰσχυροὶ καὶ ἱκανώτατοι εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός των, καὶ ὅτι πρέπει ἑπομένως νὰ τοὺς δίδωμεν ἐργασίαν, καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφίνωμεν ἀργούς. Ἡ μικρὰ κόρη, ἥτις, διὰ νὰ τελειώσῃ γρηγορώτερα, δὲν μασσᾷ τὸ φαγητόν της, καὶ τὸ στέλλει εἰς τὸν στόμαχόν της ἀνέτοιμον, ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει δύο ὑπηρέτας, τὸν μὲν ἕνα δυνατὸν καὶ εὔρωστον, τὸν ἄλλον δὲ ἀδύνατον καὶ ἀσθενῆ, καὶ ἐπιβαρύνει τοῦτον δι' ὅλης τῆς ἐργασίας, ἐνῷ ἀφίνει τὸν δυνατὸν νὰ κάθηται ἀργὸς καὶ νὰ διασκεδάζῃ. Αὐτὸ εἶνε ἄδικον βεβαίως, καὶ ἐπειδὴ κάθε ἀδικία τιμωρεῖται, ἡ ἐργασία γίνεται κακά.

Ἡ ἐργασία δὲ αὕτη εἶνε νὰ μεταβάλλεται ὅ,τι τρώγομεν εἰς χυλὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον νὰ λαμβάνῃ τὸ αἷμα ὅ,τι τοῦ χρειάζεται. Ἀλλ' οἱ ὀδόντες ποτὲ δὲν θὰ κατώρθωναν νὰ μεταβάλλουν τὸ φαγητὸν εἰς χυλὸν, ἂν διαρκούσης τῆς ἐργασίας των δὲν εἶχον ἕνα σπουδαιότατον βοηθὸν, τὸν *σίελον*. Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ Θεὸς ἐτοποθέτησεν ὁλόγυρα ἐντὸς τοῦ στόματός μας ἓν εἶδος μικρῶν σφογγαρίων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται *ἀδένες σιελοποιοί*, καὶ εἶνε πάντοτε γεμάτα μὲ σίελον. Ὁ σίελος αὐτὸς, ὅστις ἐξέρχεται μόνος του ἀπὸ τοὺς ἀδένας, ἐνῷ ἀνοιγοκλείεται ἡ σιαγὼν, δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ νερὸν μὲ ὀλίγον *λεύκωμα*. Μὴ σὲ τρομάζῃ ἡ λέξις· *λεύκωμα* σημαίνει ἀσπράδι αὐγοῦ καὶ τίποτε περισσότερον. Περιέχει δὲ ὁ σίελος ἐπίσης καὶ ὀλίγην σόδαν, ἥτις χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν τοῦ σάπωνος, μὲ τὸν ὁποῖον πλύνεσαι καθ' ἑκάστην. Δι' αὐτὸ βλέπεις ὅτι ὁ σίελος ἀφρίζει, ὅταν ἡ γλῶσσα τὸν κτυπᾷ ἐντὸς τοῦ στόματος ἐνῷ ὁμιλοῦμεν, καθὼς ἀφρίζει τὸ λεύκωμα καὶ ὁ σάπων, ὅταν τοὺς κτυπῶμεν, ἢ τοὺς δέρωμεν, καθὼς λέγομεν κοινῶς, ἐντὸς ἀγγείου τινὸς οἱουδήποτε. Τὸ λεύκωμα ὅμως ἐκεῖνο καὶ ἡ σόδα δὲν ἐτέθησαν ἐντὸς τοῦ σιέλου μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὸν κάμνουν νὰ ἀφρίζῃ· τοῦτο δὲν θὰ ἤξιζε βεβαίως τὸν κόπον. Ἀλλὰ χρησιμεύουσι μᾶλλον εἰς τὸ νὰ διαλύωσιν εὐκολώτερα τὰ φαγητὰ, καὶ νὰ μεταβάλλωσιν αὐτὰ εἰς χυλὸν, ὅστις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον γίνεται ὡραῖον καὶ κόκκινον αἷμα, καθὼς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ δακτύλου σου, ὅταν τρυπηθῇς ἐξ ἀπροσεξίας διὰ τῆς βελόνης σου.

Ἀφοῦ τοιουτοτρόπως τριβοῦν τὰ φαγητὰ διὰ τῶν ὀδόντων καὶ μοσχευθοῦν ἀρκετὰ διὰ τοῦ σιέλου, δὲν ἔχουν πλέον ἀνάγκην νὰ μείνουν ἐντὸς τοῦ στόματος, καὶ ἀναχωροῦσιν. Ἡ ἀναχώρησίς των ὅμως δὲν εἶνε τόσον εὔκολος καὶ ἁπλῆ, ὅπως ἦτον ἡ εἴσοδος αὐτῶν εἰς τὸ στόμα, καὶ τοῦτο θὰ τὸ ἴδωμεν εἰς τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν.

Ἕπεται συνέχεια.

Ἀγγελος Βλαχος.

ΤΟ ΕΑΡΙΝΟΝ ΡΟΔΟΝ

Ὁ κ. Σάββας Ἰωαννίδης, διδάσκαλος τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι φροντιστηρίου, ὅστις ἐγένετο γνωστὸς εἰς ἅπαντα τὸν περὶ ἱστορικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας ἀσχολούμενον κόσμον, ὡς ἀνευρὼν πρῶτος τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα πέρυσιν ἐκδοθὲν περὶ τοῦ *Ἀκρίτα* ἔπος, εἶχε γράψει ἀπὸ τοῦ 1870 *ἱστορίαν καὶ στατιστικὴν Τραπεζοῦντος καὶ τῆς περὶ ταύτην χώρας*, περιέχουσαν οὐκ ὀλίγα λόγου ἄξια πράγματα. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ἱστορίᾳ εὑρίσκομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἀκόλουθον παράδοσιν.

Ὁ Σουλτὰν Σελίμης Β', λέγει ἡ παράδοσις αὕτη, ἀπελθὼν διὰ Τραπεζοῦντος τῷ 1570 εἰς τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον, διέβη ἀπὸ τὸ χωρίον τῆς Δουβερᾶς ἢ Λιβερᾶς, τὸ ὁποῖον ἀπέχει ἓξ ὥρας ἐκ τῆς Τραπεζοῦντος. Πλησίον δὲ τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχει κρήνη καλουμένη τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶναι ψυχρότατον κατὰ τὸ θέρος. Παρὰ τὴν κρήνην λοιπὸν ταύτην θελήσας ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον, παρετήρησε κόρην καλλίστην, ἥτις ἦτο θυγάτηρ ἱερέως, ὠνομάζετο Μαρία καὶ ἔβοσκε, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ χωρίου, τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Ὁ Σουλτάνος τὴν ἐκάλεσε καὶ δοὺς αὐτῇ τὸ χρυσοῦν ποτήριόν του, εἶπε νὰ τῷ φέρῃ ὕδωρ ἐκ τῆς κρήνης· ἡ δὲ λαβοῦσα τὸ ποτήριον καὶ πληρώσασα αὐτὸ ὕδατος, τὸ ἐπρόσφερεν εἰς τὸν κυριάρχην, ἔχουσα ἐντὸς τὸν μέγαν δάκτυλον. Ὁ Σουλτὰν Σελίμης ἀηδιάσας ἐκ τούτου τὴν διέταξε νὰ τὸ χύσῃ καὶ νὰ φέρῃ ἄλλο· ἡ κόρη ἔφερε πάλιν τὸ ποτήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως εὑρέθησαν φρύγανα τινά. Τότε ὁ Σουλτάνος ὠργίσθη, ἡ δὲ Μαρία φοβηθεῖσα, εἶπεν, ὅτι ἔπραξε καὶ τὸ ἓν καὶ τὸ ἄλλο, διότι, ἠξεύρουσα πόσον τὸ ὕδωρ ἦτο ψυχρὸν καὶ βλέπουσα τὸν αὐθέντην ἱδρωμένον, ἠθέλησε νὰ ἀποτρέψῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ πίῃ ἀμέσως καὶ νὰ βλάψῃ οὕτω τὴν ὑγείαν του. Τώρα ὅμως, ὅτε παρῆλθεν ὥρα ἱκανή, τὸν προσφέρει θαῤῥούντως τὸ ποτήριον πλῆρες καὶ καθαρόν. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἠυχαρίστησε τοσοῦτον τὸν Σουλτάνον, ὅστις εἶχεν ἤδη θαυμάσει ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὸ κάλλος τῆς κόρης, ὥστε ἔλαβεν αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ ἀδείᾳ τοῦ πατρός της καὶ τὴν ἐνυμφεύθη, ὀνομάσας Γκιουλμπαχὰρ, ὅ ἐστιν *Ἐαρινὸν ῥόδον*.

Ἐξακολουθήσας δὲ τὴν πορείαν παρετήρησε καθ' ὁδὸν τὴν μονὴν τὴν Σουμελᾶς καὶ ἐθαύμασε τὴν ἀρίστην κατάστασιν τῶν περὶ αὐτὴν γεωργικῶν ἐργασιῶν. Ὅθεν καλέσας τὸν ἡγούμενον, τὸν ἠρώτησε πῶς ἔδωκε τοιαύτην τάξιν εἰς τὰ

τῆς μονῆς· ὁ δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι ἠὐτρέπισε πάντα ταῦτα οὕτως, διότι τὴν βραδυνὴν ἐργασίαν ποτὲ δὲν ἀφῆκε δι' αὔριον. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐπροξένησε πολλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅστις διέταξε νὰ χαραχθῶσι τουρκιστὶ ἐπὶ τῆς προχόου αὐτοῦ αἱ λέξεις· «Τὴν βραδυνὴν ἐργασίαν μὴ ἀφίνεις δι' αὔριον.» Ὅτε δὲ ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν ἀφίκετο εἰς Βαγδάτιον, οἱ ἐν αὐτῷ πολιορκούμενοι ἐχθροὶ φοβηθέντες ἐζήτησαν προθεσμίαν διὰ νὰ παραδοθῶσιν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι πρὶν λήξῃ ἡ προθεσμία θέλουσι λάβει ἔξωθεν συνδρομήν. Ἡ πρότασις ἔφθασεν εἰς τὸν Σουλτάνον τὸ ἑσπέρας, καθ' ἣν στιγμὴν ἑτοιμάζετο νὰ νιφθῇ. Νιπτόμενος δὲ, ἀνέγνωσε ἐπὶ τῆς προχόου· «Τὴν βραδυνὴν ἐργασίαν μὴ ἀφίνεις δι' αὔριον·» καὶ ἀμέσως, μὴ ἀκούσας τὰς περὶ ἀναβολῆς προτάσεις, διέταξε τὴν ἔφοδον καὶ ἐκυρίευσεν οὕτω τὴν πόλιν. Ἅμα δὲ τὴν ἐκυρίευσεν εἰδοποιήθη, ὅτι πολλοὶ πανταχόθεν ἦλθον ἐπίκουροι τῶν πολεμίων, ὥστε ἂν δὲν ἐγίνετο ἀφ' ἑσπέρας ἡ ἔφοδος, οὐ μόνον ἤθελεν ἀποβῆ ἀδύνατος ἡ ἅλωσις τοῦ Βαγδατίου, ἀλλὰ καὶ ὁ πολιορκητικὸς στρατὸς ἤθελε κινδυνεύσει. Τοῦτο λοιπὸν ἐνθυμούμενος, ὅτε κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ διῆλθε διὰ τῆς μονῆς τῆς Σουμελᾶς, ἐφιλοδώρησεν αὐτὴν πλουσίως καὶ πᾶσαν ἀπένειμεν αὐτῇ προστασίαν κατὰ τῶν περικειμένων ἀγρίων μωαμεθανῶν.

Ἡ δὲ Γκιουλμπαχὰρ, ἐξακολουθεῖ ἡ παράδοσις, ἦλθεν ἤδη ὡς νόμιμος σύζυγος μετ' αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετ' ὀλίγον ἐγέννησεν υἱὸν, τὸν Μουράτ Γ', καὶ ἐκτήσατο προϊόντος τοῦ χρόνου ἰσχὺν μεγάλην ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ πολλὰ περιεποίησε δικαιώματα εἰς τοὺς Χριστιανοὺς καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐντεῦθεν ὅμως προεκλήθη ἡ ὀργὴ τῶν μωαμεθανῶν καὶ ἐξαιρέτως τῶν οὐλεμάδων· ὅθεν ὁ Σουλτὰν Σελίμης ἠναγκάσθη, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς τῆς ἠγαπημένης Μαρίας, νὰ τὴν ἀποπέμψῃ εἰς Τραπεζοῦντα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μουράτη, ἀπονέμων ὅμως αὐτόθι εἰς αὐτὴν ἁπάσας τὰς τιμὰς καὶ ἅπαντα τὰ σιτηρέσια Σουλτάνας. Ἡ ἐν Τραπεζοῦντι διαμονή της οὐ μικρὰν παρέσχεν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς ἀναψυχὴν ἀπὸ τῶν τότε δεινῶν. Ἀποθανοῦσα δὲ ἐκεῖ ἡ Μαρία ἐτάφη ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς μαυσωλείου, σωζομένου εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἰμαρετίου, τὸ ὁποῖον εἰς μνήμην αὐτῆς ἐγένετο καὶ μέχρι τῆς σήμερον διατηρεῖται. Ἡ τοιαύτης τύχης ἀξιωθεῖσα ἐκείνη θυγάτηρ τοῦ ἱερέως τῆς Λιβερᾶς δὲν ἐλησμόνησε τοὺς συγχωρίους της καὶ τοὺς γείτονας αὐτῶν Χριστιανοὺς, ἀλλ' εὐηργέτησεν αὐτοὺς καταστήσασα σχεδὸν ἀσυδότους, διότι ἔκτοτε καὶ μέχρις ἡμῶν ἄλλην ὑποχρέωσιν δὲν ἔχουσιν εἰμὴ νὰ πέμπωσιν 90 ὀκάδας βουτύρου κατ' ἔτος εἰς τὸ βασιλικὸν μαγειρεῖον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μουράτης, ὅστις ἔζησεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς Τραπεζοῦντα παρὰ τῇ μητρὶ, ἀνατραφεὶς ἑλληνιστὶ, ἀνεδείχθη εὐποιητικὸς πρὸς τὴν χώραν ἐκείνην, ἐπιστρέφων δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ Περσῶν πολέμου ἐπεσκεύασε τὴν μονὴν τῆς Σουμελᾶς καὶ πολλὰ ἀναθήματα ἐδωρήσατο εἰς αὐτήν.

Ἡ παράδοσις, καθὼς βλέπετε, εἶναι χαριεστάτη καὶ περιεργοτάτη· ἀλλ' ἔχει τὸ καίριον ἐλάττωμα ὅτι οὐδαμῶς συμβιβάζεται μετὰ τῶν κάλλιστα γνωστῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Σελίμη τοῦ Β' καὶ τοῦ Σουλτὰν Μουράτη τοῦ Γ'. Ὁ Σελίμης οὗτος οὐδένα ἐπεχείρησε κατὰ Περσῶν πόλεμον· τὸ δὲ Βαγδάτιον ἐκυριεύθη οὐχὶ ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ μεγαλωνύμου αὐτοῦ πατρὸς Σουλεϊμάνη τοῦ Α', ὅστις, προσθετέον τοῦτο ἐκ περισσοῦ, ἐξεστράτευσε οὐχὶ διὰ Τραπεζοῦντος, ἀλλ' ἐπορεύθη ἀπὸ Σκουταρίου εἰς Νίκαιαν, εἰς Κιουτάγιαν, εἰς Ἀκσὲρ, εἰς Κόνιαν, Τέβριζ, Χαμάδαν καὶ Βαγδάτιον. Οὕτως ἀνατρέπεται, ὡς μὴ ὤφελεν, ἡ θεμελιώδης βάσις τῆς τραπεζουντίου ἐκείνης παραδόσεως, ἡ περὶ τῆς κατὰ Περσῶν ἐκστρατείας τοῦ Σελίμη καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἅλωσις τοῦ Βαγδατίου. Πλὴν τούτου ἡ μήτηρ τοῦ Μουράτη Γ' δὲν ἐλέγετο Γκιουλμπαχὰρ, ἤτοι ἐαρινὸν ῥόδον, ἀλλὰ Νοὺρ-Βανοὺ, ὅ ἐστι φωταυγὴς γυνὴ, ἢ, καθὼς ἠθέλομεν ἡμεῖς εἰπεῖ, Φωτεινή· δὲν ἀπέθανε δὲ ἐν Τραπεζοῦντι, ἀλλὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δὲν διεκρίνετο ἐπὶ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ καὶ ἡμερότητι ἤθους, ὡς δύναται πᾶς περίεργος ἀναγνώστης νὰ πληροφορηθῇ ἀκριβέστερον περὶ πάντων τούτων ἐν τῇ τοῦ Χάμμερ ἱστορίᾳ τοῦ Ὀσμανικοῦ κράτους, τόμ. Δ', σελ. 7 καὶ ἑπομ. Τοιουτοτρόπως δὲ ἀναιρεῖται κατὰ δυστυχίαν καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς παραδόσεως, τὸ περὶ τῆς ἀγαθῆς καὶ ἡμέρου Γκιουλμπαχὰρ καὶ περὶ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι θανάτου αὐτῆς.

Προσέτι ὁ Σελίμης Β' ἀπεβίωσε τῷ 1574, ἤτοι τέσσαρα μόνον ἔτη ἀφ' οὗ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐγνώρισε τὸ Ἐαρινὸν ῥόδον, ὥστε ὁ ἐκ τοῦ γάμου τούτου γεννηθεὶς Μουράτης Γ' δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ᾖναι ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰμὴ τριετής. Ἐν τούτοις εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Μουράτης οὗτος, διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν τῶν Ὀσμανιδῶν ἐν ἔτει 1574, ἦτο εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἐτῶν. Τελευταῖον ἡ παράδοσις λέγει, ὅτι ὁ Σουλτὰν Μουράτης Γ', ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς κατὰ Περσῶν στρατείας αὐτοῦ, ἐπεσκεύασε τὴν μονὴν τῆς Σουμελᾶς καὶ ἄλλως αὐτὴν εὐηργέτησεν. Ἀλλ' ὁ Σουλτὰν Μουράτης Γ' διεξήγαγε μὲν μακρότατον κατὰ Περσῶν πόλεμον, οὐδέποτε ὅμως αὐτοπροσώπως κατ' αὐτῶν ἐστράτευσεν, ἐπέτρεψε δὲ τὸν ἀγῶνα εἰς τὸν Μουσταφᾶ πασᾶν, τὸν Σινὰν πασᾶν, τὸν Φερχὰτ πασᾶν, τὸν Ὀσμὰν πασᾶν.

Λυπούμεθα πολὺ διότι ἠναγκάσθημεν νὰ καταφέρωμεν τὸν ἱστορικὸν πέλεκυν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς ὡραίας Γκιουλμπαχὰρ· ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἔχει καθήκοντα, τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ παραβῇ χάριν τῶν καλλίστων μύθων. Ἐξ ὅσων δὲ εἴπομεν συνάγεται προδήλως, ὁπόσον δύσπιστοι πρέπει νὰ εἴμεθα πρὸς τὰς τοπικὰς παραδόσεις. Δὲν λέγω ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ περισυνάγωμεν αὐτάς· ἂν ὄχι ἄλλο, ὑποδεικνύουσιν ἐνίοτε τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων παρ' οἷς παρήχθησαν. Ἀλλὰ πρὶν ἀποδώσωμεν εἰς τοιαῦτα θρυλήματα ἱστορικὴν ἀξίαν, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑποβάλλωμεν αὐτὰ εἰς τὴν προσήκουσαν βάσανον, καὶ ὁσάκις στερούμεθα τῆς πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένης Λυδίας λίθου, ὅπως ἐνίοτε δυστυχῶς συμβαίνει, νὰ μὴ παραδεχώμεθα αὐτὰ ὡς γνήσιον χρυσόν.

Κ. Παπαρρηγοπουλος.

Τὸ ἑπόμενον διήγημα, γραφὲν ὑπὸ τοῦ ὀνομαστοῦ μυθιστοριογράφου τῆς Ἀγγλίας Καρόλου Δίκενς, ἀποδεικνύει πόσον ὀλέθριον εἶνε τὸ ἐλάττωμα τῆς μέθης καὶ πῶς φέρει τὸν ἔχοντα αὐτὸ εἰς τὸν κρημνὸν τῆς ἀπωλείας. Ναὶ μὲν οὔτε νουθεσίας περιέχει, οὔτε φράσεις πομπώδεις κατὰ τῆς ἀκολασίας· διὰ πραγματικοῦ ὅμως διηγήματος θέτει ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου σκηνὰς παριστώσας τὰ τρομερὰ ἀποτελέσματα ἐλαττώματος, ὅπερ πρέπει ν' ἀποφεύγῃ πᾶς ἄνθρωπος, ἀποτελέσματα καταστρέφοντα καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ. Πρόκειται δὲ ἡ ἐν τῷ διηγήματι σκηνὴ ἐν Λονδίνῳ, ἐν τῇ πατρίδι ταύτῃ τοῦ gin καὶ τοῦ porter, ὅπου ἑκάστη ὁδὸς ἔχει καὶ ἓν τοὐλάχιστον καπηλεῖον.

Σ. τ. Δ.

ΜΕΘΥΣΟΥ ΘΑΝΑΤΟΣ

Α'

Οὐδεὶς βεβαίως ὑπάρχει ἐν Λονδίνῳ ὅστις, περιερχόμενος καθ' ἑκάστην πολυπληθεῖς συνοικίας, νὰ μὴ ἀπαντήσῃ γνωστὸν αὐτῷ πρόσωπον, ἄλλοτε μὲν εὐπρεπὲς, σήμερον δὲ ἀποτρόπαιον.

Ἡ εὑρέθη τις ποτὲ μεταξὺ τοῦ πλήθους καὶ νὰ μὴ ἀνεγνώρισε ἄνθρωπον, πρὶν μὲν ἔμπορον, ὑπάλληλον, ἢ ἄλλο ἐπικερδὲς ἐπάγγελμα μετερχόμενον, νῦν δὲ ῥυπαρὸν, ῥακενδύτην, ἀσθενῆ, ψωμοζήτην;

Ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὅσους ἐγνώρισαν οἱ ἀναγνῶσται εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐνθυμηθῶσι καί τινα ἐκπεπτωκότα, ἐκφαυλισθέντα, κυλιόμενον μεταξὺ συμφορᾶς καὶ πείνης, τὸν ὁποῖον πάντες ἀποφεύγουσιν ὡς ψωραλέον, οὗ τινος ἡ μὲν ὕπαρξις εἶναι μυστήριον, ὁ δὲ παρελθὼν βίος δὲν προεμήνυε τὴν παροῦσαν ταλαιπωρίαν του.

Δυστυχῶς τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι τόσῳ συνεχῆ, ὥστε περιττὸν καὶ νὰ τ' ἀναφέρωμεν. Καὶ πόθεν ἄρα ἡ τοιαύτη ἐξαχρείωσις; Ἐκ τῆς μέθης! διότι ἡ μέθη εἶναι τὸ δηλητήριον οὗ τινος τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἐπέρχονται μὲν ἀμέσως, εἶναι ὅμως ἀναπόφευκτα· ἡ μέθη πνίγει πᾶν εὐγενὲς φρόνημα καὶ πᾶν αἴσθημα καθήκοντος. Ἐκ τῆς μέθης λησμονοῦμεν καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα καὶ φίλους καὶ εὐτυχίαν καὶ κοινωνικὴν θέσιν, καὶ ἐκ τῆς μέθης φερόμεθα πρὸς τὸν κρημνὸν τῆς ἀπωλείας.

Καί τινας μὲν κρημνίζει εἰς τὸ ἐλάττωμα τῆς μέθης ἡ δυστυχία, ἡ ἀπόγνωσις, ὁ θάνατος ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἠγάπων, ἡ θλίψις· καὶ οὗτοι ὁμοιάζουσι πρὸς παράφρονας γινομένους αὐτόχειρας.

Οἱ πλεῖστοι ὅμως κρημνίζονται ἐν γνώσει, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀνοικτοὺς, εἰς τὸ βάραθρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ ἐξέλθωσιν· ἐξ ἐναντίας ὅσῳ προχωρεῖ ὁ καιρὸς τόσῳ καταβυθίζονται.

Β'

Ἄνθρωπός τις, ἐξ ἐκείνων περὶ ὧν ὁ λόγος, ἵστατό ποτε ὄρθιος παρὰ τὸ προσκέφαλον τῆς ψυχορραγούσης συζύγου του. Τὰ τέκνα του περιεκύκλουν γονυπετῆ τὴν κλίνην καὶ ὠλοφύροντο προσευχόμενα. Ὁ θάλαμος ἦτο γυμνὸς καὶ μόνον ἓν βλέμμα ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ἀσθενοῦς ἤρκει νὰ σὲ πείσῃ, ὅτι ἐκείνην τὴν ὁποίαν κατελίμπανε τὸ φῶς τῆς ζωῆς ἐφόνευσαν αἱ στερήσεις, αἱ μέριμναι, αἱ κακουχίαι, αἱ πολυχρόνιοι λύπαι.

Γραῖα δέ τις, ἀπὸ τῆς ὁποίας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔρρεον ἄφθονα δάκρυα, ὑπεβάσταζε περιπαθῶς τὴν κεφαλὴν τῆς σχεδὸν νεκρᾶς. Τὸ ὠχρὸν ὅμως πρόσωπον τῆς θυγατρὸς δὲν ἦτο ἐστραμένον πρὸς αὐτὴν, οὐδὲ τὰ ψυχρὰ δάκτυλά της ἔσφιγγον τὴν χεῖρα τῆς μητρὸς, ἀλλὰ τὸν βραχίονα τοῦ συζύγου. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοὺς ὁποίους μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ κλείσῃ ὁ θάνατος, ἠτένιζον εἰς αὐτὸν, ὅστις ὅμως δὲν ἐδύνατο ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸ τελευταῖόν της βλέμμα. Τὸ ἔνδυμά του ἦτον ἀκάθαρτον, οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι καὶ κατακόκκινοι, ἡ δὲ ὄψις φλογερὰ, διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠναγκάσθησαν νὰ τὸν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τὰ ὄργια τῆς μέθης καὶ νὰ τὸν φέρωσι πλησίον τῆς ἀποθνησκούσης συζύγου του.

Φανὸς δὲ, οὗ τινος τὸ φῶς ἐμετρίαζε λεπτὸν ἐπικάλυμμα, ἐφώτιζεν ἀμυδρῶς τὰ πρόσωπα τῶν περιστοιχιζόντων τὴν κλίνην, ἐνῷ ὁ λοιπὸς θάλαμος ἦτο κατασκότεινος. Καὶ ἐκτὸς μὲν τοῦ δωματίου ἐπεκράτει ἡ σιγὴ τῆς νυκτὸς, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ πάντα ἦσαν σιωπηλὰ ὡς ὁ θάνατος. Ὁ μονότονος καὶ ἀσθενὴς ἦχος ὡρολογίου κρεμαμένου ὑπὲρ τὴν θερμάστραν διέκοπτε μόνος τὴν βαθεῖαν καὶ κατανυκτικὴν σιωπὴν πάντων, γινωσκόντων ὅτι μόλις θὰ παρέλθῃ μία ὥρα καὶ ἡ ἀνηλεὴς βελόνη θὰ προκαλέσῃ τὸν νεκρώσιμον ἦχον. Καὶ τῳόντι, τρομερὰ εἶναι ἡ ἀγρυπνία πλησίον φιλτάτου ἀσθενοῦς καὶ τρομερωτέρα ἡ προσδοκία τοῦ θανάτου· τρομερὰ ἡ ὥρα καθ' ἣν ἡ ἐλπὶς παρέρχεται διὰ παντὸς καὶ τρομερωτάτη ἡ πεποίθησις ὅτι ἀδύνατος πλέον ἡ θεραπεία. Τὸ αἷμα παγώνει ὅταν ἀκούῃς τὰ περισπούδαστα ἀπόῤῥητα τῆς καρδίας, τὰ ἕως τότε ἄγνωστα μυστήρια πολλῶν χρόνων, ἅτινα ἐξομολογεῖται πρὶν ἐκπνεύσῃ τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου προσφιλὲς ὄν, καὶ ὅταν φαντάζεσαι ὅτι ἡ σιωπὴ

καὶ τὰ τεχνάσματα ὁλοκλήρου βίου ἐξαφανίζονται, ἀφαιρουμένου τοῦ προσωπείου ὑπὸ τῶν παραλαλημάτων τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς παραφροσύνης. Πόσαι παράδοξοι διηγήσεις καὶ πόσαι παραδοξότεραι ἀποκαλύψεις γίνονται τότε, διηγήσεις καὶ ἀποκαλύψεις φρικώδεις, πλήρεις πολλάκις τοιούτων ἐγκλημάτων, ὥστε οἱ παρευρισκόμενοι πλησίον τοῦ θνήσκοντος ἀναφρίττοντες νομίζουσιν ὅτι παρεφρόνησαν! Πόσοι δὲ δυστυχεῖς ἀπέθανον μόνοι, ἐξομολογούμενοι ἐν τῇ παραφροσύνῃ των πράξεις, τὰς ὁποίας καὶ ὁ τολμηρότερος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀκούσῃ χωρὶς νὰ φύγῃ· καὶ τὴν ἐξομολόγησιν αὐτῶν ἤκουσαν μόνοι οἱ τοῖχοι!

Τὰ γονυπετῆ παιδία δὲν ἐταράχθησαν ἀπὸ τὰ συμπτώματα ταῦτα τῆς ἀγωνίας. Ὁ θρῆνος καὶ οἱ στεναγμοί των διέκοπτον μόνον τὴν σιωπὴν τοῦ κοιτῶνος. Καὶ ὅτε ἐπὶ τέλους ἡ χεὶρ τῆς μητρὸς, ἀφεῖσα τὸν βραχίονα τοῦ ἀνδρὸς, περιέφερεν ἀργὰ ἀργὰ θλιβερὰ βλέμματα ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, ἀπελπισθεῖσα νὰ ὁμιλήσῃ, κατέπεσεν ἐξηντλημένη εἰς τὸ προσκέφαλον. Καὶ ἐπειδὴ τὰ πάντα ἦσαν γαλήνια, ἐφάνη ὅτι ἡτοιμάσθη νὰ κοιμηθῇ. Ἔκυψαν τότε πάντες τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτῆς, τὴν ἐκάλεσαν κατ' ὄνομα, ἠρέμα μὲν κατὰ πρῶτον, εἶτα διὰ φωνῶν συγκεχυμένων, ἀλλ' οὐδεμία ἀπόκρισις. Ἐπροσπάθησαν νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἀναπνοήν της, ἀλλὰ ποῦ ἀναπνοή; ἔσπευσαν ν' ἀκούσωσι τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας της, ἀλλὰ ποῦ παλμός; ἡ καρδία εἶχε συντριβῆ καὶ ἡ ταλαίπωρος ἀσθενὴς εἶχεν ἐκψύξει. Τότε ὁ σύζυγος, καταπεσὼν βαρὺς εἰς θρονίον πλησίον τῆς νεκρικῆς κλίνης, ἔτριψε μὲ τὰς χεῖρας τὸ φλογερὸν μέτωπόν του. Παρετήρησεν ἓν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ τέκνα του, ἀλλ' ὅταν οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀπήντων τοὺς ἰδικούς του, αὐτὸς καὶ ἄκων ἔτρεμεν. Οὐδὲ λέξις παραμυθίας ἐρρέθη πρὸς αὐτὸν, οὐδὲ ψιθύρισμα στοργῆς, οὐδ' ἐλάχιστον σημεῖον ἀγάπης. Πάντες τὸν ἀπέφευγον, οὐδεὶς τὸν ἐπλησίαζε· καὶ ὅταν τελευταῖον ἐξῆλθε τοῦ δωματίου κλονούμενος, οὐδεὶς ἐδοκίμασε νὰ τὸν παρηγορήσῃ, οὐδεὶς τὸν παρηκολούθησε.

Γ'

Καὶ ἴσως μὲν ἄλλοτε πολλοὶ φίλοι θὰ ἤρχοντο νὰ συμμερισθῶσι τὴν λύπην του, ἴσως θὰ ἐδίδοντο εἰς αὐτὸν δείγματα συμπαθείας· ἀλλὰ σήμερον πάντες, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, συγγενεῖς, φίλοι, ἁπλοῖ γνώριμοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν μέθυσον. Μόνη ἡ σύζυγός του δὲν τὸν εἶχεν ἀρνηθῆ οὔτε δυστυχοῦντα, οὔτ' εὐτυχοῦντα, οὔτε ἀσθενῆ, οὔτε πτωχόν· ἀλλὰ ποία ὑπῆρξεν ἡ εὐγνωμοσύνη; Ἡ εὐγνωμοσύνη ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῇ ὑστάτῃ ὥρᾳ πρόσκλησις αὐτοῦ ἀπὸ τὸ καπηλεῖον πρὸς τὴν νεκρικὴν κλίνην, ὅτε μόλις ἀφῆκε τὸ ποτήριον ἵνα τὴν ἴδῃ ἐκπνέουσαν.

Ἀλλὰ μόλις ἐξέψυξε καὶ ἐξελθὼν ἤρχισε νὰ τρέχῃ εἰς τὰς ὁδοὺς καταδιωκόμενος ἀπὸ τὴν τύψιν τῆς συνειδήσεως, ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἀπὸ τὴν καταισχύνην. Ἀπεκτηνωμένος ὡς ἦτο ἐκ τῆς οἰνοποσίας, παραζαλισμένος ἕνεκα τῆς θέας τῆς νεκρικῆς σκηνῆς, εἰσέρχεται εἰς τὸ καπηλεῖον ἀφ' οὗ ἐξῆλθε πρὸ μικροῦ, πίνει καὶ πάλιν πίνει, τὰ ποτήρια πολλαπλασιάζονται ἔμπροσθέν του, τὸ αἷμά του φλογίζεται, ὁ ἐγκέφαλος βράζει, καὶ ἡ κεφαλή του ἀναποδογυρίζεται.

«Ὁ θάνατος! ἀνέκραξε. Μήπως δὲν θ' ἀποθάνῃ ἐπὶ τέλους ὅλος ὁ κόσμος; διατί λοιπὸν νὰ μὴ ἀποθάνῃ καὶ αὐτή; Πολλάκις οἱ συγγενεῖς της εἶπον ὅτι ἀναγκαῖος ἦτο εἰς αὐτήν! Ἔστωσαν κατηραμένοι! Μήπως δὲν ἀφῆκαν καὶ αὐτὴν μόνην εἰς τὴν οἰκίαν της κατατρίβουσαν τὸν καιρὸν εἰς στεναγμούς; σήμερον ἀποθανοῦσα εἶναι εὐτυχής. Ὅλα γίνονται πρὸς τὸ καλλίτερόν μας· ἀκόμη λοιπὸν ἓν ποτήριον, ἀκόμη καὶ ἓν δεύτερον. Οὐρρά!!! Δὲν εἶναι εὐχάριστος ἡ ζωὴ ἐνόσῳ διαρκεῖ; Βέβαια κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ διαρκέσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον!»

Δ'

Ὁ καιρὸς παρήρχετο, τὰ τρία τέκνα τὰ ὁποῖα συνέζων μὲ αὐτὸν δὲν ἦσαν πλέον παιδία· μόνος ὁ πατὴρ ἔμενεν ὁ αὐτὸς, ἂν καὶ πτωχότερος, ἐλεεινότερος, παραλυμένος καὶ ἀδιόρθωτος μέθυσος. Τὰ παιδία, ἄνευ ὁδηγοῦ, ἔτρεχον εἰς τοὺς δρόμους καὶ πρὸ πολλοῦ δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἠξεύρωσι. Μόνον ἡ κόρη του ἔμενε πλησίον του· καὶ ἐνῷ εἰργάζετο νυχθημερὸν ἡ ταλαίπωρος, ὁ πατὴρ τὴν ὕβριζε, τὴν ἔδερεν, ἥρπαζε τὰ ὀλίγα χρήματα τὰ ὁποῖα ἐκέρδαινε κοπιῶσα, καὶ τὰ ἐξώδευεν εἰς τὴν μέθην.

Ἑσπέραν τινὰ τοῦ Δεκεμβρίου, περὶ τὴν δεκάτην ὥραν, διευθύνετο εἰς τὴν κατοικίαν του ταχύτερον τοῦ συνήθους, διότι ἡ κόρη του, οὖσα ἄρρωστος, καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἐργασθῇ, δὲν εἶχε νὰ δώσῃ αὐτῷ ἀρκετὰ χρήματα διὰ τὸ καπηλεῖον. Ὅθεν καὶ τότε πρῶτον ἐσκέφθη, ὅτι ὅπως ἐμπορέσῃ νὰ ἀναλάβῃ ἡ κόρη του τὴν ὑγείαν της ἵνα κερδαίνῃ, ἔπρεπεν αὐτὸς νὰ ὑπάγῃ νὰ φέρῃ ἰατρὸν, τοὐλάχιστον νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἀπὸ τί πάσχει.

Ἡ νὺξ ἦτο κατάψυχρος, ὁ ἄνεμος ἔπνεε παγωμένος, καὶ ῥαγδαία ἔπιπτεν ἡ βροχή. Τείνας δὲ τὴν χεῖρα ὡς ἐπαίτης πρὸς τοὺς διαβάτας, ἐσύναξεν ὀλίγα λεπτὰ, καὶ ἀγοράσας ψωμίον, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν οἰκίαν του, διότι συμφέρον εἶχε νὰ διατηρήσῃ ὅσῳ τὸ δυνατὸν τὴν κόρην του. Ὁ δρόμος εἰς τὸν ὁποῖον εἰσῆλθεν ἦτο πλήρης ἀκαθαρσίας καὶ κατασκότεινος· αἱ οἰκίαι, ἄλλαι μὲν ὑψηλαὶ, ἄλλαι δὲ χαμηλαὶ, εἶχον ἀπερίγραπτον ἐξωτερικὸν ἕνεκα τοῦ ἀνέμου, τῆς ὑγρασίας καὶ τῆς σαθρότητος. Τὰ παράθυρα, ἀντὶ ὑάλων, εἶχον χαρτίον, καὶ

ἦσαν παραγεμισμένα μὲ βρωμερώτατα ῥάκη· οἱ στρόφιγγες τῶν θυρῶν ἦσαν ἐκριζωμένοι· παλαιαὶ ῥάβδοι ἐφαίνοντο ἐμπεπλεγμέναι εἰς τὰ παράθυρα ὅπως στεγνώσωσι τὰ ῥοῦχα, καὶ ἀπὸ τὰ περισσότερα δωμάτια ἐξήρχοντο φωναὶ μέθης καὶ διαπληκτισμῶν.

Ὁ φανὸς, ὅστις ἔφεγγε τὴν αὐλὴν, εἶχε σβεσθῆ, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, εἴτε ὑπό τινος τῶν κατοίκων, ἔχοντος λόγους νὰ μένῃ εἰς τὰ σκοτεινὰ τὸ κατάλυμά του. Τὸ μόνον ἀμυδρὸν φῶς τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο εἰς τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος προήρχετο ἀπό τινα ἐλεεινὰ κηρία εὐαρίθμων κατοίκων, ὅσα ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν ὁπωσοῦν εἰς τοιαύτην πολυτέλειαν. Ὀχετοὶ ἀκαθαρσιῶν ἔκειντο ἐκεῖ πλησίον καὶ δυσωδία ἀνυπόφορος ἐμόλυνε πάντα τὰ πέριξ, ἐνῷ ἀκάθεκτος ὁ ἄνεμος ἐβαραθροῦτο εἰς τὰς παμπαλαίους οἰκίας καὶ ἐσύριζεν ὡς μαινόμενος. Ἕνεκα τούτου τὰ παράθυρα ἔτριζον μὲ τόσην ὁρμὴν, ὥστ' ἐνόμιζες ὅτε θὰ κατεκρημνίζοντο αἱ οἰκίαι.

Ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον εἴδομεν προχωροῦντα εἰς τὸ βδελυρὸν τοῦτο καταγώγιον, ἐβάδιζε μεταξὺ σκότους, πατῶν μεθυσφαλὴς εἰς τὰς ἀκαθαρσίας καὶ βυθιζόμενος εἰς τὰ νερὰ τῆς βροχῆς, ἕως οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν οἰκίαν τῆς αὐλῆς. Τὰ τεμάχια τῶν σανίδων τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον ἀντὶ θύρας ἦσαν μισάνοικτα, χάριν εὐκολίας τῶν πολυαρίθμων κατοίκων, αὐτὸς δὲ, ἀναβὰς ψηλαφῶν παλαιὰν καὶ σεσαθρωμένην κλίμακα, ἔφθασεν εἰς τὴν ἀνωτάτην στέγην. Εἶχε δὲ πατήσει τὰς τελευταίας βαθμῖδας πλησίον τῆς θύρας του, ὅταν κόρη κάτισχνος ὡς ὁ θάνατος καὶ ἐλεεινὴ τὴν ὄψιν, προτείνασα ἐναγωνίως τὴν κεφαλὴν, ἠρώτησε μὲ φωνὴν χαμηλήν·

— Σὺ εἶσαι, πατέρα;

— Καὶ ποῖος ἄλλος ἠμπορεῖ νὰ ἦναι; ἀπεκρίθη ἀποτόμως. Διατί τρέμεις; Μόλις κατώρθωσα νὰ πίω ὀλίγον σήμερον, διότι ποῦ κρασὶ χωρὶς λεπτὰ καὶ ποῦ λεπτὰ χωρὶς ἐργασίαν! Πλὴν διάβολε! τί ἔχει αὐτὴ ἡ κόρη;

— Δὲν εἶμαι καλὰ, πατέρα, διόλου καλά· ἀπεκρίθη κλαίουσα ἡ νέα.

— Ἄ! ἀνέκραξεν ἐκεῖνος μὲ ὕφος ἀνθρώπου ἀναγκαζομένου νὰ ὁμολογήσῃ πρᾶγμα πολὺ δυσάρεστον, τὸ ὁποῖον ἐπροτίμα ν' ἀποδιώξῃ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του. Πρέπει νὰ γείνῃ ὁπωσδήποτε καλὰ, διότι ἔχομεν χρείαν λεπτῶν. Ὕπαγε εἰς τὴν ἀστυκλινικὴν καὶ θὰ σὲ δώσουν κανὲν ἰατρικὸν οἱ ἰατροί. Δὲν πηγαίνουν εἰς τὸν διάβολον! Δι' αὐτὸ πληρόνονται. Διατί στέκεσαι ὀρθὴ εἰς τὴν θύραν καὶ δὲν μὲ ἀφίνεις νὰ ἐμβῶ; Εἶναι ἀπηγορευμένον;

— Πατέρα, ἐψιθύρισεν ἡ κόρη, κλείουσα τὴν θύραν καὶ μὴ τολμῶσα νὰ προχωρήσῃ, ἦλθεν ὁ Οὐίλλιαμ.

— Ποῖος; ὁ Οὐίλλιαμ! ἐφώνησεν ἀνασκιρτήσας.

— Ἀγάλια, πατέρα· ὁ Οὐίλλιαμ, ὁ Οὐίλλιαμ...

— Καὶ τί θέλει; Ἔπειτα, προσπαθῶν νὰ μὴ φωνάξῃ, τί θέλει; ἐπανέλαβε· χρήματα, κρέας, κρασί; ἂν ἦλθε δι' αὐτὸ, εἰς κακὴν ὥραν ἦλθε. Δός με λοιπὸν τὸ κηρίον... δός με το, τρελλή. Μήπως θὰ σὲ κακοποιήσω;

Καὶ ἁρπάσας τὸ κηρίον ἀπὸ τὰς χεῖράς της, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον.

Ε'

Καὶ εἰσελθὼν εἶδε νέον μόλις εἰκοσιδύο ἐτῶν πενιχρὰ ἐνδεδυμένον, καθήμενον ἐπὶ σεσαθρωμένου κιβωτίου, τὴν κεφαλὴν στηρίζοντα ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τῆς ἐλεεινῆς θερμάστρας ἐν ᾗ ἔκαιον ὀλίγοι ἄνθρακες μεμιγμένοι μὲ στάκτην.

Ὁ δὲ νέος, μόλις ἰδὼν τὸν γέροντα εἰσελθόντα, ἀνέφριξε.

— Κλεῖσε καλὰ τὴν θύραν, Μαρία, εἶπεν ὁ νέος μετὰ σπουδῆς. Κλεῖσέ την καλά. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν γέροντα: φαίνεσαι, εἶπε, πατέρα, ὅτι δὲν μὲ γνωρίζεις. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον νὰ μ' ἐλησμόνησες ἀφ' οὗ μὲ ἀπεδίωξες πρὸ πολλοῦ.

— Καὶ τί ἦλθες νὰ κάμῃς ἐδῶ; ἠρώτησεν ὁ γέρων, καθίσας εἰς πενιχρόν τι σκαμνίον. Τίνος ἔχεις ἀνάγκην;

— Ἔχω ἀνάγκην ἀσύλου, ἀπεκρίθη ὁ υἱός· καταδιώκομαι, τοῦτο σὲ ἀρκεῖ. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι, ἂν μὲ συλλάβουν, θὰ μὲ κρεμάσουν, καὶ ἀκόμη βεβαιότερον, ὅτι θὰ μὲ κρεμάσουν ἂν δὲν μείνω ἐδῶ. Ἰδοὺ περὶ τίνος πρόκειται.

— Θὰ εἰπῇ λοιπὸν ὅτι ἢ ἔκλεψες ἢ ἐφόνευσες.

— Μάλιστα, τὸ ὁμολογῶ· ἀπορεῖς διὰ τοῦτο;

Καὶ ἀτενίσας ἀσκαρδαμυκτὶ εἰς τὸν γέροντα, τὸν ἐβίασε νὰ χαμηλώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ποῦ εἶναι οἱ ἀδελφοί σου; ἠρώτησεν ὁ γέρων μετὰ μικρὰν σιωπήν.

— Δὲν θὰ σὲ πειράξουν πλέον ποτὲ ὅπου εὑρίσκονται· ὁ Ἰωάννης ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ὁ Ἐρρῖκος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον.

— Πῶς! ἀπέθανεν; ἀνεφώνησεν ὁ πατὴρ ἀνατριχιάσας.

Ναὶ, ἀπέθανεν, ἐπανέλαβεν ὁ νέος, ἀπέθανεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου, τουφεκισθεὶς ὡς σκύλος ἀπὸ δασοφύλακα ἐντὸς δάσους· ἐκλονίσθη, τὸν ἐβάσταξα... καὶ τὸ αἷμά του ἔτρεξεν ἐπάνω μου ἄφθονον ὡς ἀπὸ βρύσιν. Ἐξησθένει, ἡ ὅρασίς του ἐσβύνετο, ἔπεσε γονυπετὴς εἰς τὴν γῆν, καὶ προσευχηθεὶς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν, ἂν ἡ μήτηρ του ἦτον εἰς τὸν οὐρανὸν, νὰ εἰσακούσῃ τὰς παρακλήσεις της καὶ νὰ συγχωρήσῃ τὸν νεώτερόν της υἱόν. «Ἤμην, Οὐίλλιαμ, μὲ εἶπεν, ὁ Βενιαμὶν τῆς μητρός μου, καὶ σήμερον νομίζομαι εὐτυχὴς ἐνθυμούμενος, ὅτι ὅταν ἀπέθνησκεν, ἂν καὶ τότε ἤμην πολὺ νέος, ἡ τρυφερά μου καρδία κατεσυντρίφθη ἀπὸ τὴν λύπην, καὶ

ὅτι γονατίσας πλησίον τῆς κλίνης της εὐχαρίστουν τὸν Κύριον, ὅτι μὲ ἠγάπα αὐτὴ τόσον πολύ, ὥστε ποτέ μου δὲν τὴν ἔκαμα νὰ κλαύσῃ. Ὤ, ὤ! Οὐίλλιαμ, διατί ἐπῆρεν αὐτὴν ὁ Θεὸς καὶ ὄχι ἀντ' αὐτῆς τὸν πατέρα μας;»

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τελευταῖοί του λόγοι καὶ κάμε τους ὅ,τι θέλεις. Τὸν ἐκτύπησες εἰς τὸ πρόσωπον μεθυσμένος τὴν αὐγὴν τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεχωρήσαμεν . . . . Ἰδοὺ πῶς ἐτελείωσε.

Καὶ ἡ μὲν κόρη ἀκούσασα ταῦτα ὠλοφύρετο· ὁ δὲ μέθυσος πατὴρ, κύπτων τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ γόνατά του, ἐκινεῖτο ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω.

— Ἂν μὲ ἀνακαλύψουν, ἐπανέλαβεν ὁ νέος, θὰ μὲ κρεμάσουν, διότι ἐφόνευσα τὸν δασοφύλακα. Δὲν θὰ ἠμπορέσουν ὅμως νὰ μ' εὕρουν ἐκτὸς μόνον ἂν τοὺς ὁδηγήσῃς σύ. Ἐπειδὴ δὲ νομίζω ὅτι δὲν θὰ τὸ κάμῃς, θὰ μείνω ἐδῶ ἕως ὅτου εὕρω τὸν τρόπον νὰ δραπετεύσω.

ΣΤ'

Δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας ἔμεινον καὶ οἱ τρεῖς κατάκλειστοι εἰς τὸ δωμάτιον. Τὴν τρίτην ὅμως, ἐπειδὴ ἡ κόρη ἠσθάνθη ἑαυτὴν πολὺ ἀσθενῆ, δὲν εἶχον δὲ πλέον καὶ τροφὴν, ἔγινε χρεία νὰ ἐξέλθῃ τις τῆς οἰκίας.

Ἐξῆλθε δὲ ὁ πατὴρ περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, διότι ἡ νέα ἦτον ἀδύνατον νὰ περιπατήσῃ. Καὶ προμηθευθεὶς ἰατρικὸν διὰ τὴν κόρην του καθὼς καὶ ὀλίγα τινὰ χρήματα, ἐπέστρεφεν εἰς τὰ ἴδια. Ἐπιστρέφων δὲ, ἐκέρδησε μισὴν δραχμὴν κρατήσας τὸν ἵππον διαβάτου, ὥστε εἶχεν ἱκανὰ χρήματα νὰ ἐπαρκέσωσι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὰς πλέον κατεπειγούσας ἀνάγκας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπιστρέφων διέβη πρό τινος καπηλείου, ἐστάθη, ἐδίστασεν, ἐπροχώρησεν, ὀπισθοδρόμησεν, ἐδίστασε καὶ πάλιν, καὶ ἐπὶ τέλους εἰσῆλθε.

Δύο ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε παρατηρήσει, κατεσκόπευον πρό τινων ἡμερῶν τὰ διαβήματά του. Ἦσαν δὲ ἕτοιμοι νὰ καταλείψωσι τὰς ἐρεύνας των ὡς ἀκάρπους, ὅτε τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ διήγειρε τὰς ὑποψίας των καὶ, ἀναγνωρίσαντές τον, ἐμβῆκαν καὶ αὐτοὶ κατόπιν του εἰς τὸ καπηλεῖον.

— Θὰ πίῃς, Κύριε, μὲ ἐμὲ, εἶπεν ὁ ἕτερος αὐτῶν, δοὺς ποτήριον ῥακίου.

— Καὶ μὲ ἐμὲ, εἶπεν ὁ ἄλλος, γεμίσας ἐκ νέου τὸ ποτήριον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη ῥοφήσει.

Καὶ ἐνθυμήθη μὲν τότε ὁ μέθυσος τὰ πεινῶντα τέκνα του καὶ τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ὁ υἱός του· ἀλλὰ γρήγορα τὰ ἐλησμόνησε· ἔπιε, καὶ πάλιν ἔπιε, καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔχασε τὸ λογικόν του.

— Ἡ νύκτα, Οὐάρδεν, εἶναι πολὺ ψυχρὰ, ἐψιθύρισεν εἰς τὸ ὠτίον του ὁ ἕτερος τῶν δύο ἐνῷ ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀφ' οὗ ἐξώδευσε τὰ μισὰ χρήματα ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐκρέματο ἡ ζωὴ τῆς θυγατρός του.

— Ἴσια ἴσια ἡ νύκτα εἶναι καλὴ διὰ νὰ κρυφθοῦν οἱ φίλοι μας, ἐπρόσθεσεν ὁ ἄλλος.

— Κάθησε ἐδῶ, εἶπεν ὁ πρῶτος σύρας αὐτὸν εἰς μίαν γωνίαν· ἐζητήσαμεν παντοῦ τὸν νέον, ἐρχόμεθα νὰ τὸν εἰπῶμεν ὅτι ὅλα εἶναι ἕτοιμα, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρομεν ποῦ νὰ τὸν εὕρωμεν.

— Δὲν θὰ ἤξευρε βεβαίως τὴν ἑτοιμασίαν, ἀπεκρίθη ὁ γέρων.

— Ἐκεῖ κάτω εἰς τὸν λιμένα εἶναι πλοῖον τὸ ὁποῖον θ' ἀναχωρήσῃ τὰ μεσάνυκτα, καὶ θὰ τὸν ὁδηγήσωμεν εἰς αὐτό. Ἐπήραμεν μίαν θέσιν μὲ ξένον ὄνομα καὶ ἐπροπληρώσαμεν τὸν ναῦλόν του· εὐτυχῶς σὲ ἀπηντήσαμεν.

— Τῳόντι εὐτυχῶς, εἶπεν ὁ ἕτερος τῶν δύο.

— Ἀξιόλογα τὴν ἐπετύχαμεν, εἶπεν ὁ πρῶτος, νεύσας μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰς τὸν σύντροφόν του.

— Ἐννοεῖται, ἐπανέλαβεν ὁ δεύτερος, δείξας ὅτι ἐνόησε.

— Πηγαίνομεν γρήγορα· ἂς τσούξωμεν ἄλλην μίαν, εἶπεν ὁ πρῶτος.

. . . . . .

Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ πατὴρ παρέδωκεν ἀκουσίως τὸν υἱόν του εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δημίου.

Ζ'

Ὁ καιρὸς παρήρχετο βραδέως καὶ πενθίμως διά τε τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν ἀδελφὴν, οἵτινες ἀγωνιῶντες καὶ περιμένοντες ἤκουον ἀπὸ τὸ ἐλεεινόν των δωμάτιον καὶ τοὺς ἀσθενεστέρους ἤχους. Ἐπὶ τέλους ἤκουσαν βαρὺ βῆμα εἰς τὴν κλίμακα· ὁ κρότος τοῦ βήματος ἐπλησίασεν, ἔφθασεν εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμῖδα, καὶ ὁ πατὴρ εἰσῆλθε μεθύων εἰς τὸ δωμάτιον.

Ἡ δὲ κόρη, ἰδοῦσα ὅτι ὁ πατὴρ ἦτο μεθυσμένος, ἐπροχώρησε πρὸς αὐτὸν κρατοῦσα τὸ κηρίον. Ἀλλ' εὐθὺς σταθεῖσα ἀφῆκε φωνὴν μεγάλην καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς ἀναίσθητος, διότι εἶχεν ἰδεῖ τὴν σκιὰν ἀνθρώπου ἐρχομένου κατόπιν.

Καὶ εὐθὺς δύο χωροφύλακες, ὁρμήσαντες εἰς τὸ δωμάτιον, συνέλαβον τὸν νέον καὶ τὸν ἔβαλαν σίδηρα.

— Ὅλα ἔγιναν κατὰ τάξιν καὶ ἡσυχίαν, εἶπεν ὁ εἷς τῶν δύο, χάρις εἰς τὸν γέροντα. Σήκωσε τὴν νέαν, Θωμᾶ, καὶ ἔλα. Μὴ κλαίῃς τόσον, κόρη μου. Διότι τόρα ὅλα ἐτελείωσαν καὶ δὲν μένει πλέον τρόπος σωτηρίας.

Ὁ δὲ νέος ἔκυψεν ὀλίγον εἰς τὴν ἀδελφήν του, καὶ μετὰ ταῦτα, στραφεὶς ὀργίλως πρὸς τὸν πατέρα του, ὅστις, ἀφ' οὗ ἐκλονήθη καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ τοίχου, ἔβλεπε τὴν σκηνὴν μὲ ἠλιθιότητα μέθης:

— Ἄκουσε, πατέρα, ἀνέκραξε μὲ τόνον φωνῆς ὁ ὁποῖος ἐπάγωσε τὸν μέθυσον· τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ τὸ ἐδικόν μου θὰ πέσουν εἰς τὴν κεφαλήν σου. Δὲν ἤκουσα ποτὲ ἀπὸ τὸ στόμα σου οὔτε λέξιν ἀγάπης, οὔτε λέξιν ἀγαθότητος. Ζωντανὸς ἢ νεκρὸς, οὐδέποτε θά σε συγχωρήσω· ναὶ, εἴτε ζήσῃς εἴτε ἀποθάνῃς, ἡ μνήμη μου θὰ σὲ καταδιώκῃ. Ὁμιλῶ τὴν ὥραν ταύτην ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον ὀλίγαι ἡμέραι ζωῆς μένουν, καὶ σὲ προλέγω, ὅτι ὅταν ἐμφανισθῇς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, θὰ ἰδῇς τὰ τέκνα σου ζητοῦντα δικαιοσύνην ἐναντίον σου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ὕψωσε τὰς χεῖρας μὲ τὰς ἁλύσεις, προσήλωσε τὸ βλέμμα εἰς τὸν ἔντρομον πατέρα του καὶ ἐξῆλθε βραδέως ἀπὸ τὸ δωμάτιον.

Καὶ ἔκτοτε οὔτε πατὴρ, οὔτε ἀδελφὴ εἶδον πλέον αὐτὸν ἐκτὸς τοῦ τάφου.

Η'

Ὅταν δὲ τὸ ὀμιχλῶδες φῶς χειμερινῆς πρωΐας εἰσέδυσεν εἰς τὴν στενὴν αὐλὴν καὶ εἰς τὸ ῥυπαρὸν παράθυρον τοῦ ἐλεεινοῦ ἐκείνου δωματίου, ὁ Οὐάρδεν ἐξυπνήσας εὑρέθη καταμόναχος. Ἠγέρθη, ἔστρεψε τὰ βλέμματα περὶ ἑαυτὸν, εἶδεν ὅτι τὸ πεπαλαιωμένον ἀχύρινον στρῶμα τὸ ὁποῖον ἦτο κατὰ γῆς ἔκειτο ἄθικτον καὶ ὅτι πάντα ἦσαν εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν τ' ἀφῆκεν ὅτε ἀπεκοιμήθη τὴν προτεραίαν. Οὐδὲν σημεῖον ἐδείκνυεν ὅτι πλὴν αὐτοῦ καὶ ἄλλος τις ἐπέρασεν ἐκεῖ τὴν νύκτα.

Ἡ κόρη του εἶχε γείνει ἄφαντος.

Ἠρώτησε τοὺς γείτονάς του, ἀλλ' οὐδεὶς τὴν εἶδεν, οὐδεὶς ἤκουσέ τι περὶ αὐτῆς. Ἐξῆλθε, διέτρεξε τὰς ὁδοὺς, παρετήρει τὰ πλήθη ἀγωνιῶν καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας ὅσας ἀπήντα, ἀλλὰ ματαία πᾶσα ἔρευνα· καὶ ὅτε ἐνύκτωσεν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν καλύβην του ἐξηντλημένος καὶ ἄπελπις.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀνεζήτει αὐτὴν, ἀλλ' οὐδὲ ἴχνος τῆς ταλαιπώρου κόρης του ἀνεκάλυψε. Ἐπὶ τέλους, ἀπελπισθεὶς, ἔπαυσε τὰς ἐρεύνας. Πρὸ πολλοῦ τὸν εἶχεν εἰπεῖ ἐκείνη ὅτι ἐσκόπει νὰ φύγῃ ἐπὶ τέλους ὅπως ζητήσῃ ἀλλοῦ ἄρτον. Τὸν ἀφῆκε λοιπὸν μόνον εἰς τὴν τύχην του, αὐτὸς δὲ τρίξας τοὺς ὀδόντας τὴν κατηράσθη.

Θ'

Καὶ τρέχων ἀπὸ θύρας εἰς θύραν ἐζήτει τὸν ἄρτον του· καὶ τὸ τελευταῖον λεπτὸν τὸ ὁποῖον ἔδιδεν εἰς αὐτὸν ὁ οἶκτος ἢ ἡ εὐπιστία ἐκείνων εἰς οὓς διευθύνετο, ἐδαπανᾶτο πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ἔτος ὁλόκληρον παρῆλθε καὶ αὐτὸς διέτριψε πολλοὺς μῆνας εἰς τὴν φυλακήν· ἐκοιμᾶτο δὲ συνήθως ὑπὸ τὰς γεφύρας, εἰς τὰ κεραμοποιεῖα, ἐν ἑνὶ λόγῳ παντοῦ ὅπου ἐδύνατο νὰ πορισθῇ ὀλίγην θερμότητα ἐναντίον τοῦ ψύχους καὶ τῆς βροχῆς. Εἰ δὲ καὶ εἶχε φθάσει εἰς τὸν τελευταῖον βαθμὸν τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἐξασθενήσεως, ἄῤῥωστος καὶ ἄστεγος, ἦτο πάντοτε μεθυσμένος.

Ἐπὶ τέλους μίαν νύκτα, ὅλως καταβεβλημένος ἔπεσεν εἰς τὸ κατώφλιον μιᾶς θύρας· ἦτον ἀπεξηραμένος καὶ αὐτὸς ὁ μυελὸς τῶν κοκκάλων του, καθόσον ἡ ἀσωτεία καὶ ἡ παραλυσία τὸν εἶχον γηράσει προώρως. Αἱ παρειαί του ἦσαν κοῖλαι καὶ μελαναί· οἱ ὀφθαλμοί του ἐσβεσμένοι καὶ βαθυλοί· οἱ πόδες του ἐκλονοῦντο καὶ ἐλύγιζον· τὰ μέλη του ὅλα ἔτρεμον.

Καὶ τόρα αἱ σκηναὶ τοῦ ἀσώτου ἐκείνου βίου τὰς ὁποίας πολλάκις κατώρθωσε ν' ἀποδιώξῃ ἀπὸ τὴν κεφαλήν του, παρίσταντο διὰ μιᾶς ὅλαι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐνθυμεῖτο τὸν καιρὸν καθ' ὃν εἶχε καὶ αὐτὸς οἴκημα εὐτυχὲς καὶ εὔθυμον· ἐνθυμεῖτο ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὸν περιεστοίχιζον· ὡς καὶ αὐταὶ αἱ σκιαὶ τῶν τέκνων του τῷ ἐφάνησαν ὅτι, ἐξελθοῦσαι ἀπὸ τοὺς τάφους, ἀνυψώθησαν ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ τοῦτο τόσον φανερὰ καὶ τόσον καθαρὰ, ὥστε ἐνόμιζεν ὅτι τὰς ψηλαφεῖ.

Βλέμματα πρὸ πολλοῦ λησμονηθέντα ἠτένιζον αὐτὸν, φωναὶ πρὸ πολλοῦ σιωπήσασαι ἕνεκα τοῦ θανάτου ἀντήχουν εἰς τὰς ἀκοάς του ὡς ἦχος κωδώνων χωρικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὀλίγον διήρκεσε τὸ ὅραμα. Ἡ βροχὴ ἔπιπτεν ἐπάνω του ῥαγδαιοτάτη, ἡ δὲ ψύχρα καὶ ἡ πεῖνα συνέτριβον τὴν καρδίαν του.

Καὶ ἐγερθεὶς ἐσύρθη βήματά τινα παρεκεῖ· ἡ ὁδὸς ἦτο κενὴ καὶ ἔρημος. Οἱ σπάνιοι διαβάται ἐβάδιζον ταχέως τὴν ὥραν ἐκείνην, καὶ ἡ τρέμουσα φωνή του ἐχάνετο μεταξὺ τῆς ὁρμῆς τοῦ ἀνέμου. Τὸ ῥῖγος, τὸ ὁποῖον τὸν εἶχε καταλάβει πρότερον, ἀνενεώθη, καὶ τὸ αἷμά του ἐπάγωσεν· ἐζάρωσε πλησίον θύρας καὶ ἐπροσπάθησε νὰ κοιμηθῇ.

Πλὴν ὁ ὕπνος εἶχε φύγει ἀπὸ τοὺς ἀμαυροὺς ὀφθαλμούς του· τὸ πνεῦμά του ἐπλανήθη ὡς ὑπὸ ὀνείρου, ἂν καὶ ἦτον ἔξυπνος, καὶ τὸ ἠσθάνετο ὅτι ἦτον. Αἱ γνωσταὶ εἰς αὐτὸν φωναὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς μέθης ἀντήχησαν εἰς τὰς ἀκοάς του, τὸ ποτήριον ἦτο εἰς τὰ χείλη του, τὴν τράπεζαν κατεστόλιζον ὀρεκτικὰ φαγητά· τὰ ἔβλεπε· ἔκειντο ἔμπροσθέν του· εἰ δὲ καὶ ἡ ὀπτασία ἦτο τοιαύτη ὥστε κ' ἐδύνατο νὰ τὴν ἐκλάβῃ ὡς ἀλήθειαν, ἐνόει ὅτι ἦτο ὄνειρον, ὅτι ἐκάθετο μόνος εἰς τὴν ἔρημον ὁδὸν βλέπων τὴν βροχὴν μαστίζουσαν μετὰ κρότου τὸ ἔδαφος. Ἤξευρεν ὅτι ὁ θάνατος ἐπροχώρει πρὸς αὐτὸν καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἐκεῖ κανεὶς ἵνα τὸν βοηθήσῃ ἢ φροντίσῃ περὶ αὐτοῦ.

Καὶ αἴφνης ἀνεσκίρτησε τρομερὰ, διότι ἤκουσε τὴν φωνήν του, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φωνὴν, γόζουσαν μεταξὺ τῆς νυκτὸς χωρὶς νὰ ἠμπορῇ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ μυστήριον.

Πᾶν αἴσθημα κατελίμπανεν αὐτόν· λέξεις ἀσυνάρτητοι, ἦχοι ἄναρθροι ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰ χείλη του· τὰ δάκτυλά του ἔσχιζον τὰς σάρκας του

καὶ ἤθελε νὰ τὰς κατασπαράξῃ· ἐτρελλάθη καὶ ἤρχισε νὰ φωνάζῃ ζητῶν βοήθειαν, ἕως ὅτου ἐξέλιπεν ἡ φωνή του.

Καὶ ἀνεγείρας τὴν κεφαλὴν, παρετήρησε τὴν μακρὰν καὶ πένθιμον ὁδόν. Ἐνθυμήθη ὅτι, πολλὰ ἔτη πρὶν, δυστυχής τις ἄνευ στέγης εὑρέθη εἴς τινα μεμονωμένην γωνίαν, ἀκονίζων ἐσκωριασμένην μάχαιραν ὅπως τὴν βυθίσῃ εἰς τὴν καρδίαν του, προτιμῶν τὸν θάνατον ἀπὸ τὸν πλάνητα καὶ τεταραγμένον βίον. Καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἀπεφάσισε τί νὰ πράξῃ· τὰ μέλη του ἀνέλαβον νέαν δύναμιν· ἔφυγεν ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἔκειτο καὶ δὲν ἐσταμάτησε παρὰ ὅταν ἐπλησίασεν εἰς τὸν ποταμόν. Ἐζάρωσεν εἴς τινα γωνίαν καὶ οὔτε σχεδὸν ἀνέπνεεν ὅσον νὰ περάσῃ ἡ περιπολία· ποτὲ καρδία φυλακισμένου δὲν ἔπαλλε ἐλπίζουσα ἐλευθερίαν καὶ ζωὴν, ὅσον ἡ καρδία τοῦ ταλαιπώρου ἐκείνου προσδοκῶσα τὸν θάνατον.

Ἡ περιπολία ἐπέρασε χωρὶς νὰ τὸν παρατηρήσῃ· μόλις δὲ ἔπαυσεν ἀντηχῶν ὁ κρότος τῶν βημάτων της, καὶ πλησιάσας ἀταράχως εἰς τὴν ἄκραν τῆς γεφύρας, ἐστάθη ὄρθιος.

Τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἔβρεχε τοὺς πόδας του· ἡ βροχὴ εἶχε παύσει, ὁ ἄνεμος εἶχε πέσει, καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην ὅλα ἦσαν ἤρεμα, καὶ τόσον ἤρεμα, ὥστε καὶ ὁ ἐλάχιστος ἦχος, καὶ ὁ φλοῖσβος τοῦ ὕδατος ἔφθανεν εἰς τὰς ἀκοάς του.

Τὸ ῥεῦμα κατέβαινεν ἄτονον καὶ ἀργόν· φανταστικὰ πρόσωπα ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος καὶ τὸν ἔνευον νὰ πλησιάσῃ· ὀφθαλμοὶ φοβεροὶ ἐξήρχοντο ἄνω τοῦ ὕδατος, ἠτένιζον αὐτὸν, ἐφαίνοντο περιγελῶντες τοὺς δισταγμούς του, ἐνῷ βαθὺς ψιθυρισμὸς τὸν ἐβίαζεν εἰς τὰ ἐμπρός. Ὀπισθοδρόμησεν ὀλίγον, ἡτοιμάσθη, ἐπήδησε μετ' ἀπελπισίας καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὸν ποταμόν.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνέβη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν· πλὴν ὁποία μεταβολὴ λογισμῶν καὶ αἰσθημάτων ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ διαστήματι! «Ζωὴ, ζωὴ, ἔλεγε, καὶ λησμονῶ καὶ πτωχείαν καὶ πεῖναν καὶ γύμνωσιν, ὅλα τὰ προτιμῶ ἀπὸ τὸν θάνατον·» καὶ ἠγωνίζετο καὶ ἐπάλαιε πρὸς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξέπεμπε φωνὰς ἀγωνίας καὶ τρόμου. Ἡ ἀκτὴ ἦτο πλησίον του καὶ ἐδύνατο νὰ τὴν φθάσῃ· ἐδύνατο νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὴν καὶ νὰ σωθῇ· ἀλλὰ τὸ ῥεῦμα τὸν παρέσυρεν. Ἀνέβη δὲ καὶ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν παλαίων, καὶ εἶδε καθαρὰ τὰ πλοῖα, τὰ φῶτα, τὰς γεφύρας, τὰ νέφη· ὅλα ὅμως ἐπέρασαν μετὰ σπουδῆς· ἐβυθίσθη καὶ πάλιν, καὶ πάλιν ἀνέβη. Φλόγες ἀνέβαινον ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐσπινθήριζον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, ἐνῷ τὸ ὕδωρ ἐβόμβει εἰς τὰς ἀκοάς του καὶ τὸν κατεζάλιζε μὲ τρομεροὺς γογγυσμούς.

Ι'

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα σῶμα ἄμορφον καὶ ἐξωγκωμένον ἐξεβράσθη εἰς τὴν ἀκτήν· μὴ ἀναγνωρισθὲν δὲ παρ' οὐδενὸς, καὶ οὐδενὸς πενθήσαντος, μετεκομίσθη εἰς τὸν τάφον, ὅπου ἔγινε σκωληκόβρωτον χωρὶς ν' ἀφήσῃ μνήμην, ἀλλ' οὔτε θλίψιν.

ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Συνέχεια· ἰδὲ σελ. 57.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

Τὰ χωρία ἐν Ἐρζεγοβίνῃ ὁμοιάζουσι κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν πρὸς τὰ τῶν ἄλλων πεπολιτισμένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Οἰκίαι τινὲς ἀποτελοῦσιν ὁμάδα ἐπὶ τῆς κλιτύος ὄρους, ἄλλαι τοὐναντίον, ἂν καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, ἀπέχουσιν ἐπὶ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. Αἱ τελευταῖαι αὗται εἶναι ἐκ πετρῶν ἐπιτεθειμένων ξηρῶς τῆς μιᾶς ἐπὶ τῆς ἄλλης ἄνευ ἀσβέστου. Ἡ ὀροφὴ αὐτῶν εἶναι ἐκ καλάμων ἢ πλακῶν λιθίνων, σπανιώτατα δὲ ἐκ σανίδων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ οἰκίαι ἔχουσιν ἓν μόνον δωμάτιον, ἐν τούτῳ δὲ ζῶσιν ἅπαντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, ἄρρενα, θήλεα, νέοι, γέροντες, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὰ οἰκιακὰ ζῶα. Ἐὰν τὸ ἔδαφος ἦναι καλλιεργήσιμον, ὁ κῆπος ἀποτελεῖ ἀναγκαῖον στοιχεῖον ἑκάστου οἰκήματος. Αἱ μεμονωμέναι οἰκίαι φέρουσι συνήθως ἰδιαίτερον ὄνομα, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὁροπεδίων καὶ ἐν ταῖς κοιλάσι συλλαμβάνονται διὰ περιληπτικῆς ὀνομασίας.

Ὑπὸ διοικητικὴν ἔποψιν ἡ Ἐρζεγοβίνη ἀποτελεῖ ἐπαρχίαν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας (σαντζιάκιον), ὑπαγομένην ἀμέσως ὑπὸ τὸν γενικὸν διοικητὴν (βαλὴν) τοῦ βιλαετίου τῆς Βοσνίας, τὸν ἑδρεύοντα ἐν Σεραγέβῳ. Διαιρεῖται εἰς 11 ὑποδιοικήσεις (καζάς), αἵτινες εἶναι ἡ Μοστὰρ, Κονίτζα, Διουβούσκα, Νεβεσίνη, Φεότσα, Γάτζκο, Στόλατζ, Νίξιχ, Πίβα, Τρεβίνη, Βιλέκ. Ἅπασαι αἱ ὑποδιοικήσεις αὗται ὑπάγονται ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς ἑνὸς μουτεσαρίφ, διοικεῖται δὲ ἑκάστη ὑπὸ ἑνὸς ὑποδιοικητοῦ (καϊμακάμ).

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

Μοστάρ. Ἄλλοτε ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον, τὴν σήμερον δὲ πολεμικὴ πόλις πρωτεύουσα τοῦ πασσαλικίου καὶ καθέδρα τῶν πολιτικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν τῆς χώρας· κεῖται ἐπί τινος ἐπιμήκους ῥάχεως περιστοιχισμένη ὑπὸ βράχων, ἐν μέσῳ δύο κοιλάδων περιβρεχομένων ἀμφοτέρων ὑπὸ τοῦ Ναρέντα· ἔχει κατοίκους 25,000 καὶ παρέχει παντὸς εἴδους προμήθειαν διὰ στρατεύματα. Ἡ πολιτικὴ διοίκησις ἐκπροσωπεῖται ὑφ' ἑνὸς μουτεσαρίφ ἔχοντος ὑπὸ τὰς διαταγάς του ἅπασαν τὴν πολιτικὴν ὑπαλληλίαν. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία ἔχουσιν ἐν αὐτῇ ὑποπρόξενον, ἡ Αὐστρία ἔχει πρόξενον. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶναι μωαμεθανοί.

Κονίτζα. Τόπος διαβάσεως συνδέων τὴν Βοσνίαν πρὸς τὴν Ἐρζεγοβίνην καὶ ἔχων ὡραίαν γέφυραν ἐκ πέτρας. Τὸ κλίμα εἶναι δριμὺ τὸν χειμῶνα, ἀλλ' ὑπομειδιῶν διὰ πρασιῶν τὸ θέρος. Ἡ περὶ αὐτὴν χώρα εἶναι ἡ ἀπορωτάτη τῆς Ἐρζεγοβίνης, καὶ ἡ ὀλιγώτερον κατῳκημένη.

Φότσα, κειμένη ἔνθα τὸ ποτάμιον Τσεοτίνα, συνενοῦται μετὰ τοῦ Δρίνα ἔχουσα ἀπόλυτον ὕψος 6,000 ποδῶν. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι ὀνομαστὴ ἐπὶ μαχαιροποιΐᾳ· ἐν αὐτῇ κατασκευάζονται ὅπλα τῆς χειρὸς καὶ τοῦ πυρὸς τιμώμενα καθ' ὅλην τὴν διοίκησιν τῆς Βοσνίας. Κατοίκους ἔχει 10,000, ὧν οἱ πλεῖστοι εἶναι μωαμεθανοί.

Διουβούσκα, πόλις ἔχουσα ἀρχαῖον φρούριον καλῶς ὁπωσοῦν διατηρούμενον. Τῶν κατοίκων οἱ πλεῖστοι εἶναι καθολικοί, τὸ κλίμα πυρετῶδες, ἰδίως πρὸς τὴν Γαβέλλαν, ὅπου τὰ στάσιμα ὕδατα τοῦ Ναρέντα ἀναδίδουσι μιάσματα ἐπικίνδυνα.

Νεβεσίνη, χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς εἰσόδου πεδιάδος ἀρκούντως ἐκτεταμένης.

Στόλατζ. Οἱ καθολικοὶ ἐν αὐτῇ εἶναι ἴσοι πρὸς τοὺς μωαμεθανούς.

Γάτζκο. Οἱ κάτοικοι εἶναι μωαμεθανοὶ καὶ ὀρθόδοξοι. Ἡ πεδιὰς τοῦ Γάτζκο εἶναι ἀξία λόγου διὰ τὸ πλάτος αὐτῆς καὶ τὴν στρατηγικὴν ἀξίαν· αὕτη ἄγει πράγματι διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Δόνγα εἰς Νίξιχ, σπουδαιοτάτην τουρκικὴν ὀχυρὰν θέσιν ἐπὶ τῶν ὀρέων τοῦ Μαυροβουνίου. Τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα κατ' ἔτος σχηματίζουσιν ἐν αὐτῇ στρατόπεδον πρὸς ἐνόπλους διαδρομὰς καὶ ἀσκήσεις.

Νίξιχ, πόλις ὀχυρὰ καὶ μεγάλης ἀξίας καὶ ἡ ὁποία εἶναι διὰ τὴν Ἐρζεγοβίνην ὅτι τὸ Βέλφορτ διὰ τὴν Γαλλίαν. Ἔχει κατοίκους 2,000, ὧν οἱ περισσότεροι εἶναι ὀρθόδοξοι. Ἡ πόλις περικυκλοῦται ὑπὸ τείχους ἐκ πέτρας, ἑνὸς μέτρου καὶ $\frac{50}{100}$ πάχους καὶ ἑπτὰ μέτρων καὶ $\frac{50}{100}$ ὕψους, ἔχοντος μασγάλια διὰ τὰς βολὰς τῶν πεζῶν καὶ ἰκρία διὰ τὰς βολὰς τῶν πυροβόλων. Ἡ ἐξόπλισις τῶν φρουρίων συνίσταται ἐκ 12 μέχρι 19 πυροβόλων καλῶς διατηρουμένων, δύνανται δὲ νὰ περιλάβωσι 800 ἀνδρῶν φρουράν, ἥτις ὅμως μετὰ τῆς ἀκροπόλεως, κειμένης πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τοῦ ἐρυμνοῦ στρατοπέδου τῆς Κούλας δύναται νὰ ἀνέλθῃ καὶ μέχρι 2,500 ἀνδρῶν. Ἡ τοποθεσία τοῦ Νίξιχ ἀποφράσσει τὰς δύο ὁδοὺς αἵτινες φέρουσιν εἰς τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἀποτελεῖ ὁρμητήριον ἐπιθετικῶν ἐπιδρομῶν κατὰ τῆς χώρας ταύτης.

Τρεβίνη, πόλις κειμένη ἐντὸς εὐφόρου λεκάνης, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κλικάνια, ὑπερασπίζεται ὑπὸ φρουρίου, συνισταμένου ἐκ τείχους μετ' ἐπάλξεων κατὰ τὸ ἥμισυ κατερειπωμένων, περιστοιχουμένου ὑπὸ πύργων, καὶ τοῦ ὁποίου οἱ πόδες βρέχονται ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ. Ἡ περιοχὴ αὐτοῦ ἀποτελεῖ μὴ κανονικὸν τετράγωνον ἐκ 300 μέχρι 500 βημάτων μήκους περίπου, καὶ περιλαμβάνει καὶ ἰκρία τινὰ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναπαύονται ἐσκωριασμένα τινὰ πυροβόλα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄνευ ἐρείσματος· περιβάλλεται δὲ ὑπὸ τάφρου πλατείας καὶ βαθείας, πλήρους ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ τῆς Τρεβίνης. Ἀλλ' αὕτη κρατεῖται ὑπὸ τοῦ κύκλῳ βουνοῦ, καὶ οὐδ' ἐπὶ δύω ὥρας θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ πρὸς ἐχθρικὸν στρατὸν, ἔχοντα καὶ ἐλαφρὰ ὀρεινὰ πυροβόλα μόνον. Ἡ Τρεβίνη ἔχει ἐν τούτοις ἀξίαν στρατιωτικὴν ἀναμφισβήτητον, καθότι ἀποφράσσει τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Μαυροβούνιον καὶ Σουττορίναν. Ἡ ἀληθὴς φρουρὰ τοῦ φρουρίου τούτου δύναται νὰ ἀνέλθῃ εἰς 1,500 μέχρι 2,000 ἀνδρῶν.

ΦΡΟΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΟΛΙΑ ΤΩΝ ΟΡΕΩΝ

Τὸ Κλοβὺκ ἀποφράσσει τὸ συνώνυμον στενὸν τοῦ Μαυροβουνίου· ἀλλ' εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ὑψηλὸν καὶ μόλις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἰδίαν ἄμυναν. Τὰ περιπόλια χρησιμεύουσι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ὁδῶν, κοιλάδων καὶ ποταμῶν. Τὰ ἀξιολογώτατα τούτων εἶναι τὸ Δυρίνκι ἐν Νίξιχ, τὸ Δριένο καὶ τὸ Ζαρίνα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ῥαγούζης, τὸ Κυρίτο, Ἄρσταξ κλπ. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ δύο φυλακεῖα πυργοειδῆ, ἔχοντα ἐπίπεδον διατετρυπημένον ὑπὸ ἐπάλξεων καὶ ἓν πάτωμα χρησιμεῦον ὡς σταθμός. Ἐν ὥρᾳ εἰρήνης ἡ τουρκικὴ φρουρὰ εἶναι εὐάριθμος ἐν Ἐρζεγοβίνῃ. Τὰ φυλακεῖα ταῦτα δὲν κατέχονται παρ' οὐδενός· χρησιμεύουσι δὲ ὡς καταφύγιον εἰς τοὺς ποιμένας, οἵτινες βόσκουσι τὰ ποίμνια αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη.

ΜΕΣΑ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ἐν Ἐρζεγοβίνῃ αἱ ὁδοὶ τῆς συγκοινωνίας, αἵτινες τιμῶνται διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν μεγάλων ὁδῶν, κυρίως εἰπεῖν εἶναι ἀτραποὶ ἐφ' ὧν δυσκόλως καὶ ἐπιπόνως πορεύεταί τις· οὐδεμία δὲ αὐτῶν εἶναι ἁμαξιτή. Ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἀσχολεῖται νὰ κατασκευάσῃ μεγάλην ὁδὸν μεταξὺ Κονίτζας καὶ Μοστὰρ, κατὰ μῆκος τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ναρέντα καὶ ἐπεκτεινομένην ἀπὸ τῆς Μοστὰρ εἰς τὸ Μέτκοβιτσ, πρὸς τὰ νοτιανατολικὰ ὅρια τῆς Δαλματίας. Ἀλλὰ τὸ ἔργον πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ τελειώσῃ· ἡ ὁδὸς ἐτελείωσε καὶ εἶναι καλῶς κεχαραγμένη καὶ στερεὰ ἀπὸ τῆς Μοστὰρ εἰς Ζαβλανίτζαν, ἀλλὰ ἀκόμη εἶναι ἀτελὴς ἡ ἀπὸ Ζαβλανίτζαν εἰς Κόνιτζαν, αἱ δὲ σιδηραῖ γέφυραι αἵτινες ἔπρεπε νὰ τοποθετηθῶσιν ἐν Ζαβλανίτζᾳ καὶ Κονίτζᾳ πρὸς διάβασιν τοῦ Ναρέντα μένουσιν ἀκόμη ἐν ἀποθήκῃ τῆς Μοστάρ.

Αἱ μόναι ἄξιαι μνείας ὁδοὶ συγκοινωνίας εἶναι αἱ συνδέουσαι τὴν Μοστὰρ μετὰ τῆς Διουβούσκας, Νεβεσίνης, Στόλατζ, Κονίτζης, Τρεβίνης· Νίξιχ· ἀλλ' αὗται εἶναι ὁδοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον

καὶ ἧττον σκολιαί, κλίσεως λίαν κατωφεροῦς, ἀδιάβατοι εἰς ἁμάξας. Ἅπασαι αἱ λοιπαὶ ὁδοί, ὡς ἡ τῆς Τρεβίνης πρὸς Σουττορίναν, τοῦ Ζύβκι πρὸς τὸ Βίλεκ, τοῦ Νίξιχ πρὸς Πίβαν καὶ Βίλεκ κτλ. εἶναι μόνον ἀτραποί. Αἱ ἅμαξαι δύνανται ἀληθῶς νὰ διατρέξωσι τὴν πεδιάδα τοῦ Βίχτσε μεταξὺ Μοστὰρ, Βουνὰ καὶ Βλαγάϊ, τὴν νέαν ὁδὸν μεταξὺ Μοστὰρ καὶ Βάλια καὶ ἀπὸ Τρεβίνης πρὸς τὰ αὐστριακὰ μεθόρια. Ἀλλ' ἀλλαχοῦ μόνον εἰς τοὺς ἵππους εἶναι προσιταὶ αἱ ὁδοί. Πολλάκις αἱ ἀτραποὶ αὗται συστενοῦνται μεταξὺ βράχων ἀποκρήμνων. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις, στράτευμά τι ὁδοιποροῦν ἀναγκάζεται νὰ διασχισθῇ εἰς πολλὰς μοίρας καὶ νὰ χωρῇ ἐπὶ στίχου ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης· αἱ ἡμίονοι, τὰ σκευοφόρα καὶ οἱ μικροὶ τουρκικοὶ ἵπποι εἶναι τὰ μόνα δυνατὰ μέσα διαμετακομίσεως. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, μικροὶ τὸ μέγεθος καὶ στρογγύλοι, ἔχουσι στερεοτάτους πόδας διὰ τὰ ὄρη, φέρουσι δὲ 120 ἕως 130 χιλιόγραμμα.

Ἡμεγάλη στρατηγικὴ ἀρτηρία κατὰ μῆκος τοῦ Ναρέντα καὶ συγκοινωνοῦσα τὴν Μοστὰρ πρὸς τὸ Σεραβέγο διὰ τῆς Κονίτζας, τελευτᾷ εἰς ἀτραπὸν εἰς Μότκοβιτσ καὶ συνδέεται πρὸς τὴν μεγάλην αὐστριακὴν ὁδὸν, ἥτις διατρέχει κατὰ μῆκος τὴν παραλίαν τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Κατὰ διεθνῆ τινὰ συνθήκην ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν δίοδον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς τουρκικῶν στρατευμάτων καὶ τουρκικῶν πολεμεφοδίων. Οὐδὲν ἧττον ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν ἡ αὐστροουγγρικὴ κυβέρνησις ἐπέτρεψε τὴν δίοδον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης ζώων σκευοφόρων, κομιζόντων τροφὰς, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ μὴ συνοδεύωνται ὑπὸ τούρκων στρατιωτῶν· ἡ συνοδία δὲν προχωρεῖ εἰμὴ μέχρι τῶν ὁρίων καὶ παραδίδωσι τὴν σιταγωγίαν εἰς χεῖρας τῶν Τουρκικῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἀναλαμβάνουσι τοὐντεῦθεν τὴν συνοδίαν αὐτῆς, καὶ τὴν ὁποίαν ἀναβιβάζουσι διὰ στενῆς ἀτραποῦ ἀπὸ Νεοὺμ εἰς Στόλατζ, ὅπως ἐντεῦθεν εὕρωσιν ὁδοὺς βατοτέρας.

Ἡ μόνη ὁδὸς ἐφ' ἧς διατηρεῖ τὸ κράτος ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν ἄνευ διαμέσων γραφείων εἶναι ἡ ἀπὸ Μοστὰρ εἰς Σεραγέβο· ἀπὸ Μοστὰρ εἰς Μότκοβιτσ δὲν ὑπάρχει τουρκικὴ ὑπηρεσία, ἀλλ' οἱ πρόξενοι ἀποστέλλουσι ταχυδρόμους μέχρι τοῦ Μότκοβιτσ.

Ὑπάρχουσι τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν τοῦ Σεραγέβο εἰς Μοστὰρ καὶ Μότκοβιτσ, ἀπὸ Νεβεσίγης εἰς Γάτσκο καὶ Νίξιχ, καὶ ἀπὸ Στόλατζ εἰς Τρεβίνην.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν στρατοῦ ἐν πολέμῳ ἡ χώρα παρέχει ὀλίγους πόρους. Καὶ ἐν ὥρᾳ εἰρήνης τὰ ἐν Ἑρζεγοβίνῃ στρατεύματα τὰς προμηθείας αὐτῶν λαμβάνουσι διὰ τῶν ποταμῶν. Ἐν πολέμῳ ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαμετακομίσεως δὲν εἶναι ἐπαρκὴς, μακραὶ δὲ συστοιχίαι σκευοφόρων ζώων ἀναγκάζονται νὰ ἀναρριχῶνται μακρὰς ἀτραποὺς ἀποκρήμνους καὶ ἀποτόμους. Προσθετέον ὅτι κατὰ τὰ μεγάλα καύματα ἡ ἔλλειψις ὕδατος καθιστᾷ τοιούτου εἴδους διαμετακομίσεις δυσκόλους, ἐὰν μὴ ἀδυνάτους. Ὅπως ἀποφύγωσι τὴν δυσχέρειαν ταύτην φρούρια καὶ περιπόλια, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ καταλύματα τῶν σταθμῶν, ἔχουσι δεξαμενὰς περιλαμβανούσας ἱκανὸν ὕδωρ πρὸς πόσιν, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ξηρασίας καὶ διὰ πολλὰς ἑβδομάδας, τῶν συνοδιῶν καὶ τῶν σκευοφόρων ζώων, ὡς καὶ τῆς φρουρᾶς.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Ἡ Ἑρζεγοβίνη διοικεῖται ὡς ἐρρέθη ἤδη ὑπὸ πολιτικοῦ διοικητοῦ, τοῦ μουτεσαρίφ καλουμένου, ἑδρεύοντος ἐν Μοστάρ. Οὗτος διορίζεται ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κυβερνήσεως, ἀλλ' ἵσταται ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ (βαλῆ) τῆς Βοσνίας, εἰς ὃν ἀναφέρει περὶ τῆς ὅλης διοικήσεως καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν συμβάντων τῆς περιφερείας αὐτοῦ. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἔχει τοὺς καϊμακὰμ δώδεκα ὑποδιοικήσεων (καζὰς) τῆς ἐπαρχίας.

Ἡ Διεύθυνσις τῶν τηλεγράφων καὶ ταχυδρομείων ἔχει κεντρικὸν γραφεῖον ἐν Μοστὰρ καὶ ὑποκαταστήματα ἐν Τρεβίνῃ, Γάτζκο, Βιλὲκ, Νίξιχ καὶ Φότσα. Τὰ ταχυδρομεῖα ἠνώθησαν πρὸ ἔτους μετὰ τοῦ τηλεγράφου.

Παρὰ τὰς διαφόρους ταύτας ὑπηρεσίας ὑπάρχει τὸ σῶμα τῶν χωροφυλάκων (ζαπτιὲς), οἵτινες διαβιβάζουσι τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεως, φροντίζουσι περὶ τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καὶ ὅπως δίδωσι κῦρος εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς χωροφυλακῆς ἑδρεύει ἐν Μοστάρ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Τὰ ἐν Ἑρζεγοβίνῃ στρατεύματα ἀποτελοῦσιν ἓν σύνταγμα ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ ἀρχηγεῖον τῆς Βοσνίας, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ πάλιν μέρος τοῦ 6' σώματος τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τοῦ ἑδρεύοντος ἐν Μοναστηρίῳ. Ὑπόκεινται δὲ εἰς τὰς διαταγὰς συνταγματάρχου ἑδρεύοντος ἐν Μοστάρ. Οὗτος βοηθεῖται ὑπὸ στρατιωτικοῦ συμβουλίου, παρὰ τοῦ ὁποίου προέρχονται αἱ διαταγαὶ περὶ κινήσεων τῶν στρατευμάτων, καὶ εἰς ὃ εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ ἐπιτήρησις τῶν προμηθειῶν καὶ ἡ διανομὴ τῶν πολεμεφοδίων. Τὸ κεντρικὸν ταμεῖον τοῦ συντάγματος εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ συμβουλίου τούτου, τὸ ὁποῖον, τῇ διαταγῇ τοῦ συνταγματάρχου, πληρώνει ἅπασας τὰς δαπάνας, ὡς μισθὸν, προμηθείας, ἀγώγια ἵππων, μετακινήσεις κτλ. Ἕκαστον τάγμα ἔχει ἓν ὑποταμεῖον ἐν ᾧ συγκεντροῦται τὸ ποσὸν τὸ ἀποστελλόμενον αὐτῷ ἐκ τοῦ κεντρικοῦ.

Ὑπάρχουσιν ἐν Μοστὰρ δύω στρατῶνες καὶ μία μεγάλη πυριτιδαποθήκη, ἐν ᾗ φυλάσσονται ὅπλα καὶ βόμβαι ἀπόθετοι.

Τὸ ὅλον τῶν ἐν Ἑρζεγοβίνῃ σταθμευόντων στρατευμάτων συνίσταται ὡς ἑξῆς·

1) Δεκατρία τάγματα πεζικοῦ κατὰ μέσον ὅρον ἐξ 600 ἀνδρῶν ἕκαστον ὑπὸ ἕνα ταγματάρχην.

2) Δύο τάγματα ὀροφυλακῆς ἐξ 700 ἀνδρῶν ἕκαστον. Ταῦτα εἶναι κλιμακηδὸν τοποθετημένα ἐπὶ τῶν Δαλματικῶν καὶ Ἑρζεγοβινιακῶν μεθορίων. Εἰ καὶ ἀντεκατέστησαν τοὺς παλαιοὺς βακιβουζοὺκ, δὲν εἶναι ὅμως καὶ κρείσσονα τούτων. Προωρίσθησαν δὲ ἰδίως ἵνα βοηθῶσιν τὰ τελωνεῖα καὶ ἐπιτηρῶσι τὰς κινήσεις τῶν γειτόνων.

3) Ἓξ καὶ ἡμίσεια κανονοστοιχίαι, διανεμημέναι ἐπὶ τῶν κυριωτέρων στρατιωτικῶν σταθμῶν.

4) Μία καὶ ἡμίσεια ἴλη ἱππικοῦ.

Ἐν συνόλῳ εἶναι 9,300 ἄνδρες, μετὰ 90 τηλεβόλων.

Πλὴν τῶν τακτικῶν στρατευμάτων εἶναι καὶ χωροφύλακες (ζαπτιὲς) 351 πεζοὶ καὶ 128 ἱππεῖς, ἤτοι ἐν συνόλῳ 479 ἄνδρες.

Ἕπεται τὸ τέλος.

ΦΩΣΦΟΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Ἡ φωσφόρησις τῶν ὑδάτων τοῦ Ὠκεανοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐκίνησε τὴν περιέργειαν τῶν φυσικῶν ἕνεκα τοῦ μεγαλείου της. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Ὠκεανοῦ πολλάκις κατὰ τὰς νύκτας βαθέος σκότους σπινθηροβολεῖ καὶ λάμπει καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, ὡς ἐὰν ἦτο κεκαλυμμένη μὲ ὕφασμα ἀργύρου ἐκπέμπον ἀπειρίαν ἠλεκτρικῶν σπινθήρων. Εἰς ἄλλο σημεῖον πάλιν τὰ κύματα ἐκτυλίσσονται, ὡς παμμεγέθεις ὄγκοι διάπυροι ἐκ θείου καὶ ἀσφάλτου. Ἄλλοτε ἡ θάλασσα φαίνεται ὡς ἐκ γάλακτος, τῆς ὁποίας τὸ πέρας χάνεται εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁρίζοντος. Πολλοὶ περιγράφουσιν ἐνθουσιωδῶς τοὺς φωτοβόλους ἀστέρας, οἵτινες κατὰ χιλιάδας φαίνονται ἀναπηδῶντες ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης, πολὺ ὡραιοτέρους τῶν λαμπροτέρων πυροτεχνημάτων μας. Ἄλλοτε πάλιν βλέπει τις ὄγκους διαπύρους περιστρεφομένους ὑπὸ τὰ κύματα, ὡσεὶ παμμεγέθεις ἐρυθρὰς ἐκ πυρὸς σφαίρας, ἢ νέφη φωτοβόλα ὡσεὶ ἐκ φωσφόρου, πλανώμενα ὑπεράνω τῶν κυμάτων ἐν μέσῳ βαθέος σκότους. Ἐνίοτε ὁ Ὠκεανὸς φαίνεται κεκαλυμμένος μὲ ἐπενδύτην ἐκ φωτὸς ἀεικινήτου καὶ κυματίζοντος ὀφεοειδῶς. Εἰς τὰς θαλάσσας μας ὅταν ταξειδεύῃ τις μὲ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ὠθεῖ οὔριος ἄνεμος, βλέπει πολλάκις μυρίας φλόγας ἐρυθρὰς καὶ κυανὰς ἐκ τοῦ σκάφους ἀναπηδώσας, ὁσάκις τοῦτο διασχίζει τὰ κύματα καὶ ἐξέρχεται τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος· ἢ ὅταν δελφῖνες μακρόθεν παίζουσι καὶ διασχίζουσι τὴν θάλασσαν, ἀφίνουσιν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των διὰ σπινθηροβολοῦντος καὶ ἐντατικοῦ λευκοῦ φωτός.

Ἡ πρωτίστη αἰτία, κατὰ τὸν Οὐμβόλδον, τοῦ ποικιλοχρόου τούτου φωτὸς εἶναι ἀπειρία θαλασσίων μικροσκοπικῶν ζωϋφίων πεπροικισμένων διὰ φωσφορήσεως. Διὰ τοῦ μικροσκοπίου καθωρομένη ἐν τῷ σκότει σταγὼν θαλασσίου ὕδατος, παρουσιάζει ἀπειρίαν τοιαύτην ζωϋφίων λαμπυριζόντων, ὧν τὸ μεγαλήτερον δὲν ὑπερβαίνει τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου. Ὅταν τὰ ζωϋφια ταῦτα δὲν ἀναδίδουσι πλέον φῶς, ἀρκεῖ ν' ἀναμίξῃ τις ὀλίγον οἰνόπνευμα εἰς τὴν σταγόνα τοῦ ὕδατος, ὅπως ἐρεθιζόμενα φωσφορήσωσιν ἐκ νέου.

Ἕτερος φυσιοδίφης, διϋλίσας ἐπανειλημμένως θαλάσσιον ὕδωρ, ἀπεχώρισε τὰ ζωϋφια ταῦτα, ὧν 4 ἑκατομμύρια ἐχώρουν εἰς ἓν κυβικὸν ἑκατοστόμετρον. Δύνανται δὲ νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἠλεκτρισμοῦ πεπληρωμένα νέφη, τὰ τὰς ἀστραπὰς καὶ τοὺς κεραυνοὺς παράγοντα.

Τιμ. Δ. Αργυροπουλος.

ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΗΘΙΚΟΣ;

Ὡς ἠθικὸς ἄνθρωπος θεωρεῖται ἐκεῖνος, ὅστις, ἀφ' οὗ σταθμίσας πρᾶξίν τινα εὗρεν αὐτὴν δικαίαν, πράττει αὐτὴν μόνον καὶ μόνον διότι βλέπει ὅτι ὀφείλει νὰ τὴν πράξῃ, καὶ διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἶνε δικαία.

V. Cousin.

ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤΩι ΤΟΥ ΤΕΚΝΟΥ ΤΗΣ Κ«ι...

Μὴν κλαῖς, καὶ εἶν' ἀγγελόπουλο,
Δὲν ἤτανε παιδί σου·
Ἐνῷ μὲ τ' ἄλλα ἐχόρευε
Παιδιὰ τοῦ Παραδείσου,
Τὸ μαῦρο ἐπαραστράτησε,
Σ' τὰ σύγνεφα ἐπλανήθη,
Καὶ σώπασε 'ς τὰ στήθη.

Καὶ ὁ Πλάστης 'σὰν δὲν ἄκουσε
Τ' ὡραῖό του τὸ τραγοῦδι,
'Σὰν εἶδε, ἀφοῦ τὰ ἐμέτρησε,
Πῶς λείπει ἐν ἀγγελοῦδι,
"Εστειλ' εὐθὺς κάτου 'ς τὴ γῆ
Νὰ πάρουν τὸ παιδί του,
Καὶ τώρα εἶναι μαζῆ του.[1]

Κλασσικὸς (-ή, -όν), λέξις κοινὴ πασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, σημαίνει ἐξαίρετος, ἀξιόλογος, ἐντελής, διὸ καὶ μιμήσεως ἄξιος· κυρίως δὲ εἶνε λέξις λατινική. Classici ἐλέγοντο ἐν Ῥώμῃ οἱ εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἀνήκοντες πολῖται κατὰ τὴν ὑπὸ Σερουΐου Τουλλίου γενομένην διαίρεσιν τῶν πολιτῶν εἰς κλάσσεις (classes), ἤτοι τάξεις, ὁρισθείσας κατὰ *τίμημα*. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἡμέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου δὲν συνετέλεσαν ὁμοίως πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δὲ ἧττον, διεκρίθησαν ὑπὸ τῶν νεω-

1. Δ. Μαρτζώκης.

τέρων λογίων τὰ δύο ἔθνη τὰ συντελέσαντα εἰς τοῦτο τὰ μάλιστα, οἱ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι, καὶ ὠνομάσθησαν *κλασσικοί*. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ περὶ αὐτῶν σπουδὴ ὠνομάσθη *κλασσική*. Λέγονται δὲ καὶ τῶν νεωτέρων συγγράμματα *κλασσικά*, ἐξαίρετα ὄντα καὶ δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑπογραμμὸς ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου ἢ τὴν μέθοδον.[1]

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

⁂ Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὁμιλήσητε σεῖς οἱ ἄνθρωποι, χωρὶς ν' ἀποφανθῆτε διὰ μιᾶς: *Τί εἶνε τρέλλα, τοῦτο εἶνε φρόνιμον, τοῦτο εἶνε καλόν, τοῦτο εἶνε κακόν;* Ἀνεζητήσατε εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας τὸ ἀληθὲς αἴτιον πράξεώς τινος; Δύνασθε νὰ ἐκκαθαρίσετε ἐπακριβῶς τὰ αἴτια, ἐξ ὧν προῆλθε καὶ ἅτινα καθίστων αὐτὴν ἀναπόφευκτον; Ἐὰν τὰ ἐγνωρίζετε, δὲν θὰ ἦσθε τόσον ταχεῖς καὶ πρόθυμοι εἰς τὰς κρίσεις σας. (Göthe.)

⁂ Αἱ ἔξοχοι θέσεις ὁμοιάζουσι μὲ τὰς κορυφὰς τῶν βράχων. Οἱ ἀετοὶ μόνον καὶ τὰ ἑρπετὰ δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς αὐτάς. (Κ^α Necker.)

⁂ Ἐξόπλιζον τὰ τέκνα σου κατὰ τῆς ταλαιπωρίας τῶν παρόντων καιρῶν. Παίδευσον αὐτὰ οὐχὶ πρὸς βίον εὐμαρῆ, ἀλλὰ πρὸς βίον ἁπλοῦν καὶ κανονικὸν καὶ πρὸς σπουδαίαν ἐνασχόλησιν· οὐχὶ πρὸς τὰς ἡδονάς, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλιμον δραστηριότητα, δι' ἧς ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ θέλουσιν εὕρει μέσα ἵνα ζήσωσιν ἀνεξάρτητοι καὶ γίνωσι τῆς ἰδίας αὐτῶν τύχης δημιουργοί. Ἴσως νῦν διαπρέπεις μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σου τιμαῖς καὶ ἀξιώμασι καὶ πλούτῳ· ἀλλὰ δύνανται πάντα τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἐν τῇ θυέλλῃ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ν' ἀπολεσθῶσι, τὰ δὲ τέκνα σου κατὰ συνέπειαν μεγάλης καταστροφῆς νὰ ὦσιν ἠναγκασμένα τὸν ἐπιούσιον ἄρτον νὰ ἐπαιτήσωσιν ἐπὶ ξένοις. Διὰ τοῦτο οὐχὶ τὸ τί ἀφίνεις αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ πῶς παρασκευάζεις αὐτὰ ἀποτελεῖ τὴν ἀρίστην κληρονομίαν. (Zschokke.)

⁂ Τὸ ἀργύριον εἶνε μέταλλον ἀχρεῖον, καὶ ἄλλο δὲν τὸ χωρίζει ἀπὸ τοὺς λίθους, πλὴν ὀλίγη πλειοτέρα στιλπνότης· ἀλλ' εἰς τὰς χεῖρας τοῦ γνωρίζοντος νὰ τὸ μεταχειρισθῇ, γίνεται δόξης αἰώνιον ὄργανον. (Κοραῆς.)

ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἀερισμὸς τοῦ κοιτῶνος τῶν ἀῤῥώστων.

Α'

Τὸ ἀναγκαιότατον πάντων πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς εἶναι ὁ ἀήρ· καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς πᾶσαν μὲν ἄλλην στέρησιν δύναται νὰ ἀνθέξῃ ἐπὶ πολύ, πλὴν τῆς τοῦ ἀέρος· τούτου καὶ ἡ βραχυτάτη ἔλλειψις φέρει εὐθὺς βλάβην ἢ κίνδυνον εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ἀὴρ δέον νὰ ἦναι καὶ καθαρός· διότι ἐκ τῆς ἀναπνοῆς ἀέρος μὴ καθαροῦ καὶ ὁ ὑγιὴς ταχέως μαραίνεται καὶ νοσεῖ. Ἐκ τούτων εὐκόλως κατανοεῖται ὁπόσον ἀναγκαῖος εἶναι τοῖς πάσχουσιν ὁ καθαρὸς ἀήρ, καὶ ὁπόση φροντὶς εἶναι καταβλητέα ὑπὸ τοῦ νοσοκόμου, ὅπως διατηρῆται ὅσον τὸ δυνατὸν καθαρὸς ὁ ἀὴρ ἐντὸς τοῦ κοι[illegible]νος τοῦ ἀῤῥώστου· τοῦτο δὲ γίνεται τὸ μὲν [illegible]ς ἀποφυγῆς παντὸς ὅ,τι μολύνει τὸν ἀέρα, τὸ δὲ διὰ τῆς συχνῆς καὶ καταλλήλως γινομένης ἀνανεώσεως αὐτοῦ ἔξωθεν.

Εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀῤῥώστου δὲν πρέπει νὰ διαμένωσι πολλοὶ ἄνθρωποι, οὔτε νὰ φυλάττωνται ἐν αὐτῷ ἄνθη λίαν εὔοσμα, ἢ ἀρώματα, ἢ φάρμακα βαρείας ἀναδίδοντα ὀσμάς.

Ὁ δὲ ἀερισμὸς τοῦ κοιτῶνος, ἤτοι ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἐν αὐτῷ ἀέρος, γίνεται κατὰ δύο τρόπους· ἢ ἐκ τοῦ παραθύρου αὐτοῦ τοῦ κοιτῶνος, ἢ ἐκ τοῦ παρακειμένου τῷ κοιτῶνι δωματίου.

Καὶ τὸ μὲν θέρος γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον, ἐν τῇ μᾶλλον καταλλήλῳ πρὸς τοῦτο ὥρᾳ τῆς ἡμέρας· ἀποφευκτέων δηλονότι τῶν περὶ μεσημβρίαν ὡρῶν διὰ τὸ λίαν θερμόν, καὶ τῶν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἢ πρὸ τῆς ἀνατολῆς διὰ τὸ ψυχρότερον καὶ ὑγρὸν αὐτῶν. Καὶ καθόλου μὲν ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀερισμοῦ κανονίζεται κατὰ τὴν φύσιν τῆς νόσου καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους· οὕτω λ. χ. εἰς ἀσθενείας τινὰς τὸ θέρος δύναται νὰ μένῃ τὸ παράθυρον ἀνοικτὸν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς νυκτός· πλὴν αἱ περιστάσεις αὗται εἶναι σπανιώταται· καὶ κατὰ κανόνα ὁ νοσοκόμος πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τὸν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἀερισμὸν· ἄλιστα εἰς τόπους τινάς, ἐν οἷς, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἐπικρατοῦσι διαλείποντες πυρετοί· διότι ὁ νυκτερινὸς ἀὴρ συντελεῖ τὰ μάλιστα εἰς τὴν γένεσιν πυρετῶν τοιούτου εἴδους.

Τὸν δὲ χειμῶνα ὁ ἀερισμὸς χρήζει πολλῷ μείζονος προσοχῆς· διότι ἕνεκα τοῦ ἐξωτερικοῦ ψύχους γίνεται ταχυτέρα ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἐν τῷ κοιτῶνι ἀέρος καὶ ἑπομένως καὶ ἡ θερμοκρασία τοῦ δωματίου μεταβάλλεται ταχύτερον. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἡμέρα ἦναι θερμή, ἀνοίγεται μέρος τι τοῦ παραθύρου, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως ἐνεργεῖται ὁ ἀερισμὸς διὰ τοῦ παρακειμένου δωματίου ὡς ἑξῆς· ὁ νοσοκόμος ἀερίζει πρῶτον καλῶς τὸ δωμάτιον τοῦτο, εἶτα θερμαίνει αὐτό, καὶ μετέπειτα ἀνοίγει τὴν πρὸς τὸν κοιτῶνα τοῦ πάσχοντος κοινωνοῦσαν θύραν· τοῦτο δὲ ἐπαναλαμβάνεται μέχρι τελείας ἀλλαγῆς τοῦ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἀῤῥώστου ἀέρος, ἤτοι μέχρις ἂν πᾶς ἔξωθεν ἐρχόμενος μηδεμίαν δύναται νὰ διακρίνῃ ἐν τῷ κοιτῶνι κακὴν ὀσμήν.

1. Ἐκ τῆς Ἑλλην. Ἀρχαιολογίας Α. Σ. Ῥωσσοπούλου.

ΑΘΗΝΗΣΙ.—ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 4.